

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Yüz elli üçüncü İçtima

9 . 12 . 1338 Cumartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zaptı sabık hulâsası	275:276	3. — Divanı Harblerden sâdır olacak giyabi hükümler hakkındaki Adliye Encü- meni mazbatasının tefsirine dair tezkeresi	277
2. — Azayı kiram muamelâtı	279,301	4. — Adakale nahiyesi memurininin his- siyatı tazimkâranelerini bildiren telgrafın Meclise takdim olduğuna dair Dahiliye Vekâleti tezkeresi	278:279
1. — Hariciye Encümeni Kâtipliğine Saruhan Mebusu İbrahim Süreyya Beyin intihabedildiğine dair Encümen Riyaseti tezkeresi	279	5. — Hiyaneti vataniyeden on sene kü- reğe mahkûm Eskişehir'den Kabakçioğlu Hasan Çavuş mahdumu Ali Osman hakkın- daki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	279:280
2. — Diyarbakir Mebusu Hamdi Efendi- ye izin verilmesine dair takriri	301	6. — Hiyaneti vataniyeden beş sene kü- reğe mahkûm Eskişehir'in Yenimahallesin- den kasap Nebi hakkındaki evrakı hükmi- yenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	279:280
3. — Teklif	276	7. — Hiyaneti vataniyeden idama mah- kûm Nahiye Müdürü Süleyman, Hapisane Müdürü Tevfik ve Hızır Hoca ve on beş sene küreğe mahkûm Tevfik haklarındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	280
1. — Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Be- yin, Elkap hakkında kanun teklifi (2/610)	276: 277		
4. — Tezkereler	276,279,301		
1. — Makamatı askeriye ile kıta ku- mandanlarının salâhiyetlerini müş'ir ve Muvazenei Maliye ve Müdafaai Milliye en- cümenlerince hazırlanmış olan cetvellerin tesrii tasdikine dair Müdafaai Milliye Ve- kâleti tezkeresi	276		
2. — Hiyaneti vataniyeden on sene kü- reğe mahkûm Kütahya Belediye Reisi sa- bık Hüseyin Hüsnü Efendi hakkındaki evrakı hükmiyeye dair Adliye Vekâleti tezkeresi	276		

8. — Hiyaneti vataniyeden 3 sene küre- ğe mahkûm tahsildar Yunus hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	280
9. — İstanbul Mebusu Dr. Adnan Beyin vazifesi vataniye ile İstanbul'a gönderile- ceğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi	301
5. — Takrirler	276,280,301
1. — Van Mebusu Tevfik Beyle rüfeka- sının, Hakkâri liva merkezinin Çöleme- rek'e nakli hakkındaki teklifin muvafık olmadığına dair takriri	276
2. — Muş Mebusu Hacı Ahmed Hamdi Efendinin, 30 Nisan 1337 tarihli Kanun mu- cibince tevzi edilmiş olan yemeklilik ve to- humluk bedelâtının Muş havallisinden de tecil edilmesine dair takriri	277
3. — Gaziantep Mebusu Yasin Beyin, Antakya Mebusu sabıki Ahmed Ağadan mevrut telgrafın Hariciye Vekâletine tev- di olunmasına dair takriri	277
4. — Gaziantep Mebusu Yasin Beyle Urfa Mebusu Pozan Beyin, Halep'de muta- vattın mütekait Yüzbaşı Süresi Beyin em- lâkine Fransızlar tarafından vâkı olan mü- dahale hakkında takriri	277:278
5. — Cebelîberket Mebusu Faik Be- yinin, Garbi - Trakya'daki Yunan mezallimi- ne dair takriri ve Keşan'a iltica etmiş olan bâzi Garbi - Trakyalıların telgrafı	280:284
6. — Konya Mebusu Refik Beyle ar- kadâşlarının İstiklâl mahkemesi âzalarının harcırahlarına dair takriri	301:305
6. — Muhtelif evrak	278:284
1. — İstanbul'da bazı erbabi ticaret tarafından tesis edilen Millî Ticaret Birli- ği Kongresinin teşekkür telgrafı	278
2. — Millî Hâkimiyet idaresinin kabulü münasebetiyle Batum'da bulunan Türk tebaasından mevrut teşekkür ve tebrik telgrafı	279
3. — Millî Hâkimiyetin kabulü dolay- siyle Kulp Müdafaa-i Hukuk Riyasetiyle Belediye Reisinden mevrut telgraf	279
4. — Millî Hâkimiyet idaresinin kabu- lünden dolayı Kırkağaç ahalisinin icrai	

şadımını eylediklerine dair Birinci Suvari Fırkası Kumandanlığından mevrut telgra- fın Meclise takdim edildiğine dair Erkânı Harbiye-i Umumiye Reisi Müşir Fevzi Paşa- nın telgrafı	284:285
7. — Mazbatalar	285
1. — Hiyaneti vataniyeden on seneye mahkûm Muş'tan Abdülbaki hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Ad- liye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	285
2. — Kayseri İstiklâl Mahkemesince mahkûm edilmiş olan Lûtfi ve rüfekası hakkında Adliye Encümeni mazbatası	285
3. — 31 Temmuz 1338 tarihli İstiklâl mahakimi Kanununa müzeyyel kanun lâ- yihası ve Adliye Encümeni mazbatası	285
4. — Hiyaneti vataniyeden idama mah- kûm Eskişehirli Ahmedoğlu Yusuf hakkın- da Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye En- cümeni mazbatası	285
5. — Hiyaneti vataniyeden beş seneye mahkûm Eskişehir muallimlerinden Sıdkı Efendi hakkında Adliye Vekâleti tezkere- si ve Adliye Encümeni mazbatası	285
6. — Men'i Müskirat Kanununun üçün- cü maddesinin tadili hakkında kanun lâyi- hası ve Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adli- ye Encümeni mazbatası	285
7. — Hiyaneti vataniyeden beş sene kü- reğe mahkûm Eskişehir Belediye Çavuşu Ali Efendi hakkında Adliye Vekâleti tez- keresi ve Adliye Encümeni mazbatası	285
8. — Hiyaneti vataniyeden on sene kü- reğe mahkûm Karaağaç'tan Çerkeş Musa Efendi hakkında Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	285
9. — Binbaşı Ömer Lûtfi Beyin affına dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası	285:288
10. — Levazım Reisi İsmail Hakkı Efen- dinin affı hakkındaki İstida Encümeni mazbatasına dair Adliye Encümeni maz- batası	288:290
11. — Amasya Müddeiumumisi Süley- man Efendinin affı hakkında kanun lâyi- hası ve Adliye Encümeni mazbatası	290:293
12. — Osmanlık Şube yazılarından Mahmud ile Şube Reisi Muammer Efendi	

	<i>Sayfa</i>	<i>Sayfa</i>
hakkında Adliye Encümeni mazbatası	293:299	
13. — Burdur Livası Baytar Müfettiği Sabıki Kasım Efendinin istidası ve Adliye Encümeni mazbatası	299:300	
14. — Hiyaneti vataniyeden Aksaray Mahkemesince üç sene küreğe mahkûm Mıgırdıçoğullarından Karabet ve rüfekası hakkındaki evrakı hükmüye dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası	300	
8. — İkinci defa reye konan Kanun	301	
1. — Üç milyon liralık avans itasına dair Kanun	301,305,311	
9. — Sualler ve cevaplar	305	
1. — Denizli Mebusu Yusuf Beyin, Tavas kazası dâhilinde icrayı faaliyet eden eşkıyanın neden derdest edilmediğine dair sualine İcra Vekilleri Heyeti Reisi Rauf Beyin tahriri cevabı	305:306	
2. — İstanbul Mebusu Neşet Beyin Tiflis'te şehid edilen Cemal Paşaya dair sualine Hariciye Vekâleti Vekili Rauf Beyin tahriri cevabı	306:307	
3. — Muş Mebusu Abdülğani Beyin; Tecili Takibat Kanununun sureti tatbiki		
ne dair sualine Adliye Vekili Rifat Beyin tahriri cevabı		307
4. — Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Anadolu'da serseriyane gezen kıptiler hakkındaki sualine Dahiliye Vekili Ali Fethi Beyin tahriri cevabı		307:308
5. — Gaziantep Mebusu Yasin Beyin, Rumkale havalisinde icrayı şekâvet eden Şeyh Müslimoğlu Abdülkadir hakkındaki sualine Dahiliye Vekili Ali Fethi Beyin tahriri cevabı		308
6. — Dersim Mebusu Abdülhak Tevfik Beyin, Mülâzimievvel Cengiz Efendi hakkında ne muamele yapıldığına dair sualine Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım Paşanın tahriri cevabı		308:309
7. — Cebelibereket Mebusu Faik Beyin, Trakya'daki İslâm ahaliye karşı Rum çeteleri tarafından ilka edilen mezalime dair sualine Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin tahriri cevabı		309:310
8. — Sinob Mebusu Şevket Beyin, İmalâtı Harbiye Heyetinin taltif ve ikdarı hakkındaki sualine Müdafaa-i Milliye Vekâleti Vekili Fevzi Paşanın tahriri cevabı		310

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakerat; saat : 1,20

REİS — Birinci Reisvekili Hüseyin Avni Beyefendi

KÂTIPLER : Mahmud Said Bey (Muş), Halil İbrahim Bey (Antalya)

REİS — Celseyi açıyorum efendim. Zaptı sabık hulâsası okunacaktır.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Birinci Reisvekili Hüseyin Avni Beyefendinin tahtı Riyasetlerinde bilinikât zaptı sabık hulâsası kiraat ve aynen kabul oludu. Haysiyet

meselesi hakkında verilmiş olan takrirlerin Cumartesi günü müzakeresi karargir oldu. Nevahi Kanunu bir defaya mahsus olmak üzere Cumartesiye tehir edildi. Şurayı Evkafa dair lâyiha-i kanuniye Şeriye Vekili Efendi Hazretlerinin teklifi üzerine ruznameye alınıp müstacelen müzakere edilerek birinci maddesi tadilen, ikinci ve üçüncü maddeleri aynen heyeti umumiyesi ekseriyetle kabul olundu. İstanbul

Avans Kanununun müzakeresine geçilerek 1,2,4,5,6,7,8 nci maddeleri aynen, üçüncü maddede tadilen kabul edildi. Eski 3 ve 7 nci maddeleri tayyedildi. Heyeti umumiyesi tayıni esami ile reye vaz'olundu ise de reye iştirak edenlerin nisabı ekseriyeti bulmadığı anlaşıldığından Cumartesi günü toplanmak üzere İgtimaa nihayet verildi.

Birinci Reisvekili
Hüseyin Avni

Kâtip
Mahmud Said

Kâtip

REİS — Zaptı sabık hakkında söz istiyen varmı? (Hayır sadaları) Zaptı sabık hakkında söz istiyen yok efendim. Aynen kabul buyuranlar lütfen el kaldırsınlar, aynen kabul edildi.

ŞEVKET B. (Bayazıt) — Ris Bey Tetkik Heyeti istifa edeli epey bir zaman oldu. Yerine diğer bir heyet intihabedilmedi. Bu heyet Reisinin ifadesine nazaran (900) şu kadar evrak birikmiştir. Dokuz yüz evrak demek, dokuz yüz kişinin mahkûmu akamet ve sefalet olması demektir. Her yerden mektup alıyoruz. Bunlara yazıktır. Bunların bu suretle sürünmelerine tabii kimse razı değil. Bu mesele pek cüzi bir zamanda halledilir. Binaenaleyh şimdi intihabat yapılmasını teklif ediyorum.

REİS — Efendim ruznamede dâhildir. Sırası geldiği zaman intihabat yapacağız.

Evrakı varideyi okuyoruz.

SALİH Ef. (Erzurum) — İstanbul'daki Şûrayı Devletten on, on beş adam gelse daha iyi olur efendim.

5. — TAKRİRLER

1. — *Van Mebusu Tevfik Beyle rüfekasının, Hakkâri liva merkezinin Çölemerek'e nakli hakkındaki teklifin muvafık olmadığına dair takriri*

REİS — Hakkâri liva Merkezinin Çölemerek'e nakli hakkındaki teklifin muvafık olmadığına dair Van Mebusu Tevfik Beyle refiknin takriri var, Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

Ziraat Bankasına mülhak Bütçenin Cumartesi günü müzakeresinin tekrar reye vaz'ı hakkında Elâziz Mebusu Hüseyin Beyle rüfekasının takriri var. Yani Heyeti Celilenin kabul ettiği bir şey üzerine tekrar reye müracaat teklif ediliyor. Esasen ruznamemizdedir. Numara sırası geldiğinde ilk fırsatta müzakeresi geçecektir. Bilmem

Heyeti Celile bunun bir daha reye vaz'inalüzum görüyor mu? (Hayır sadaları)

4. — TEZKERELER

1. — *Makamatı askeriye ile kıta kumandanlarının salâhiyetlerini müş'ir ve Muvazenei Maliye ve Müdafaai Milliye encümenlerince hazırlanmış olan cetvellerin tesrii tasdikine dair müdafaai Milliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Makamatı askeriye ile kıta kumandanlarının salâhiyetlerini müş'ir cetvelin tesrii müzakere ve tetkikine dair Müdafaai Milliye Vekâleti tezkeresi var. Okunacaktır;

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Makamatı askeriye ile kıta kumandanlarının salâhiyetlerini müş'ir cedavil Muvazenei Maliye ve Müdafaai Milliye encümenlerince bittetik Meclis Heyeti Umumiyesine arz edilmişti. 1339 senesi kadrolarının tertip ve ikmalinde rehber ve âmil olacak ve aynı zamanda makam maaşı hususunda her gün birer suretle vukubulmakta olan istizahların halline medar olacak olan mezkûr cedavilin tesrii tetkik ve tasdikine ve bu bapta ittihaz buyurulacak kararın emir ve işarına müsaadei Riyaset Penahileri müsterhamdır.

Müdafaai Milliye Vekili
Kâzım

REİS — Efendim ruznamemizdedir. Tesrii müzakeresi talebediliyor. Sair mesail arasında alınmasını reyi âlilerine vaz'edeceğim. Mesaili müstacele arasında müzakeresini kabul buyuranlar, lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

CAVİD B. (Kars) — Tabı ve tevzi edilmedi.

REİS — Tabı ve tevzi edilecektir, efendim.

2. — *Hiyaneti vataniyeden on sene küreğe hakûm Kütahya Belediye Reisi Sabıkı Hüseyin Hüsnü Efendi hakkındaki evrakı hükmiyeye dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Kütahya Belediye Reisi sabıkı Hüsnü Efendi hakkında Adliye Vekâletinden mevрут evrakı hükmiye var; Adliye Encümenine gönderiyoruz.

3. — TEKLİFLER

1. — *Bolu Mebusu Tunah Hilmi Beyin, elkap hakkında kanun teklifi (2/610)*

REİS — Büyük Millet Meclisi âzalarına (ağa), reisine (paşa) ve her erkek nüfusa (bey) ve kadınlara (bigüm) unvanlarının verilmesine dair Bolu Mebusu Tunalı Hilmi Beyin takriri var. (Ret, tımarhaneye havalesi, izahat versin, sesleri)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Korkmayın arkadaşlar, yine millet, size hazretleri de der, devletlu da der, her şey diyebilir. Fakat halkçı olduğunuzu unutmayın. (Gürültüler)

REİS — Efendim, Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

3. — *Divanı harblerden sâdır olacak gıyabî hükümler hakkındaki Adliye Encümeni mazbatasının tefsirine dair tezkere cevabının tesrii itasına dair Müdafaa-i Milliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Divanı harblerden sâdır olacak gıyabî ahkâmı, cinaiyenin tasdikı âliye iktiranı lâzımgelip gelmiyeceği hakkındaki tezkere cevabının tesriine dair Müdafaa-i Milliye Vekâleti tezkeresi var :

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Divanı harblerden sâdır olacak gıyabî ahkâmı cinaiyenin tasdikı âliye iktiranı lâzımgelip gelmiyeceğinin tâyin ve takdirine müsaade buyrulması maarızındaki 30 . VIII . 1338 tarih ve 3962 numaralı tezkereî âcizi cevabının tesrii itası esbabının istikmaline müsaadei celilei Riyasetpenahilerinin şayan buyrulması mâruz ve müsterhamdır.

Müdafaa-i Milliye Vekili
Kâzım

REİS — Efendim bu, yine ilk fırsatta müzakere edilir.

2. — *Muş Mebusu Hacı Ahmed Hamdi Efendinin, 30 Nisan. 1337 tarihli Kanun mucibince tevzi edilmiş olan yemeklik ve tohumluk bedelâtının Muş havalisinde de tecil edilmesine dair takriri*

REİS — 30 Nisan 1337 tarihli Kanun mucibince yemeklik ve tohumluk bedelâtının Muş havalisinden de tecili hakkında Muş Mebusu Ahmed Hamdi Efendi ile rüfekasının İktisat Vekâletinden temenni takriri var. Bunu İktisat Vekâletine havale ediyoruz.

3. — *Gazianteb Mebusu Yasin Beyin, Antakya Mebusu sabıkı Ahmed Ağadan mevрут telgrafın Hariciye Vekâletine tevdi edilmesine dair takriri*

REİS — Antakya namına mebusu sabık Ahmed Ağadan mevрут telgrafların Hariciye Vekâletine tevdiine dair Yasin Beyin takriri var. (Okunsun, gönderilsin sesleri)

YASİN B. (Gazianteb) — Diğeri de o meydana gitsin.

REİS — Birleştiriyoruz efendim. Yasin Beyin takririni okuyoruz efendim.

Riyaseti Celileye

Antakya ve havalisi namına mebusu sabık Türkmenzade Ahmed Ağadan mevрут merbut Meclisi Âliye karşı teşekküratı havi ve şu günlerde mezkûr havalideki halka karşı Fransız idaresinin mezalimini muhtevi bulunmakla Meclisi Âlice birkırae öteden beri gösterilen revabıtı milliyeye karşı Divanı Riyasetçe münsip cevabın itasından sonra mezkûr mezalimin önüne geçilmesi için telgrafın Hariciye Vekâletine iblâgını arz ve teklif ederim efendim.

Gazianteb Mebusu
Yasın

REİS — Efendim bir daha takrir var. Onun da Sulh Konferansına iblâgını teklif ediyorlar. Bu da iki şikki ihtiva ediyor. Mesele - zannediyorum - ki, Makamı Riyaset vasıtasıyla Meclisi Âlinin arzularının Hariciye Vekâletine gönderilmesidir ve Meclisi Âlinin haricî uzvu Hariciye Vekâletidir. Bu hususta Hariciye Vekâletinin tavsiti zaruridir. Bunun tasviben Hariciye Vekâletine gönderilmesini kabul edenler, lütfen el kaldırsın. Kabul edilmştir.

4. — *Gazianteb Mebusu Yasin Beyle Urfa Mebusu Pozan Beyin, Haleb'de mutavattın mütekait Yüzbaşı Sünusi Beyin emlakine Fransızlar tarafından vâkı olan müdahale hakkında takriri*

REİS — Haleb'de mutavattın mütekait Yüzbaşı Sünusi Beyin emlak ve arazisine Fransızlar tarafından vâkı olan müdahalenin men'i ve hukukunun sıyaneti hakkında Yasin Beyle Urfa Mebusu Pozan Beyin takriri var. Bu da Heyeti Vekileye havale ediliyor.

YASİN B. — Takririmiz okunsun.

REİS — Takririn okunmasını teklif ediyorlar. Okunmasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

Riyaseti Celileye

Senelerden beri Halep'te mutavattım emlak ve arazi sahibi mütekaat Türk Yüzbaşısı olan Karakoçoğullarından Sünusi Beyden alınan merbut telgrafnamelerde Fransızlar mumaileyhi Türk propagandaacı diye hudut haricine nefi, emlak ve arazisini zabıt ve müsadere ettikleri anlaşılıyor. Bizimle dost geçinmek isteyen Fransız Hükümetinin idaresiz memurlarının şahsi gazez ve mezalimine mâruz kalan mumaileyh Sünusi Efendinin Halep'teki aile, emlak ve arazisine müdahale edilmemesini ve hukukunun siyanetini Hariciye Vekâletinden ehemmiyeti mahsusa ile rica ederiz efendim.

6.12.1338

Gaziantep Mebusu
Yasin

Urfa Mebusu
Poza

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Ehemmiyet ve şiddetle talebedilmelidir. Hakikaten daha birçok şikâyet telgrafları tevali ediyor ve Hariciye Vekâletinin nazarı dikkatine havale edilen bu tavrı tasviben kabul etmeliyiz.

REİS — Tasviben Hariciye Vekâletine havalesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Tasviben kabul edildi.

6. — MUHTELİF EVRAK

1. — İstanbul'da bazı erbabi ticaret tarafından tesis edilen Millî Ticaret Birliği Kongresinin teşekkür telgrafi

REİS — İstanbul'da Millî Ticaret Birliği namına Kongre Reisi Hüseyin Beyden mevрут bir telgraf vardır. Okunacak :

Riyaseti Celileye

Bugün İstanbul'un milliyetperver tüccarından bazılarının iştirakiyle iktisadi mücadeleye hazırlanmak üzere bir Millî Ticaret Birliği tesis edilmiştir. Birlik âzayı müessesesinin ilk kongre halinde içtimada vatanın her vechile istiklâlî tamamını temin etmiş olan kahraman ve fedakâr milletimizin yegâne hakiki mümessilleri olan Türkiye Büyük Millet Meclisine mücahedei fedakârisinden dolayı arzı teşekkür ve minnetta-

riye karar verilmiş olduğu mâruzdur ferman.

3.12.1338

Türkiye İktisat Mecmuası İda-
rehanesinde Millî Ticaret Birliği
namına
Kongre Reisi
Hüseyin

REİS — Heyeti Celileniz namına Makamı Riyaset tarafından münasip bir cevap verilir.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — İlk millî teşebbüste bulunmalarından dolayı kendilerine teşekkür yazılmasını teklif ediyorum. (Hayır hayır, sesleri)

HASİB B. (Maraş) — Hilâli Ahmere iane versinler. (Verdiler sesleri)

4. — Adakale Nahiyesi memurininin hissiyatı tazimatkaranelerini bildiren telgrafın Meclise takdim olunduğuna dair Dahiliye Vekâleti tezkeresi

REİS — Adakale nahiyesi memurininin Meclisi Âli hakkındaki ihtısatı tazimkaranesini havi telgraf suretinin gönderildiğine dair Dahiliye Vekilinin tezkeresi var okunuyor.

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Adakale nahiyesi memurinin Meclisi Âli hakkındaki ihtısatı tazimkaranesinden bâhis olarak mezkûr nahiyeye müdüriyetinden gönderildiği beyaniyle İstanbul vilâyetinden irsal olunan tahrirat sureti leffen takdim kılınadı efendim.

14 Rebiyyülâhir 1341 ve

4 Kânunuevvel 1338

Dahiliye Vekili

Ali Fethi

Adakale Müdüriyetinden vâridolan 14 Teşrinisani 1338 tarihli ve bir numaralı tahrirat suretidir :

Türklüğün harimi iffetine ayak atmak cüretini tecrübeye kalkışan denî düşmanı tard ve tenkil maksadı mübecceleyle zuhur ve inkışaf eden Mücahedei Milliye'nin bidayetinden bugüne kadar yürekleri yalnız Misakı Millînin ümit ve temennii husuliyile çarpan Adakale memurini Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti İstanbul vilâyetine merbut bir nahiyeye mensub olduklarını tebşir eden 15, 16, 17, 18 Rebiyülevvel 1341 ve 5, 6, 7, 8 Teşrinisani 1338 ve 5/2, 8/3, 18/4, 24/5 numara-

ralı tahriratı vilâyetpenahileri üzerine kendilerine bugünü gösteren Cenabı Halika karşı zanbezemini şükür ve mahmedet oluyorken mazlum ve mağdur Türklükle beraber bütün Âlemi İslâmın yüzünü güldüren bu inkrâbı akdes önünde hürmetlerle eğilir ve mukaddes (Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti) ne kemali sadakat ve ubudiyetle arzı biy'at eyler olbapta.

24 Rebiülevvel 1341 ve
14 Teşrinisani 1338
Adakale Müdür Vekili
Kadı
Osman Niyazi

REİS — Efendim Müsaade ederseniz buna dair Divanı Riyaset icabeden cevabı yazar.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Bir kelimeye müsaade buyurun. Efendim Adakale Heyetine cevap yazılırken denilsin ki: Büyük Millet Meclisi bütün ruhiyle Adakale halkını kucaklar.

REİS — Meclis bu gibi ulvi hislerini ilâve ederiz.

2. — *Millî Hâkimiyetin kabulü münasebetiyle Batum'da bulunan Türk tebaasından mevrut teşekkür ve tebrik telgrafı*

REİS — Hâkimiyeti şahsiyenin ilgası münasebetiyle Batum Türk tebaası namına Trabzon'dan keşide olunan telgraf suretinin göndrildiğine dair Hariciye Vekâleti tezkeresi var :

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine
Hâkimiyeti şahsiyenin *ilgası münasebetiyle Batum'da bulunan Türk tebaası namına Trabzon'dan keşide kılınan telgrafname sureti leffen arz ve takdim kılındı efendim.

6 . XII . 1338
Hariciye Vekâleti Vekili
Hüseyin Rauf

Suret

Millet hakkı hâkimiyeti ve selâmeti her türlü kayıttan âzade olarak fiilen üç seneden beri ve şahsiyeti mâneviyesinde temsil ve bu feyizle harikalar ibda eden Büyük Millet Meclisimiz bu kere bu hakkı meşru ve mübeccelinin cihana ilân edilmesiyle tarihe altın kalemle kaydolunacak bir hizmette daha bulunmuştur. Millet bu feyzi idare sayesinde mazharı terakki olması duasıyla Meclisi Âliyi millimize Batum'daki Türk tebaasıyla en

hâr ve samimî hissiyatı şükranimizi tebrikâtımızza terdifen arz eyleriz.

21 . XI . 1338

Batum Türk Ticaret

Başşehbender Dr.	Heyeti namına
İbrahim Tali	Osman
Batum'da bulunan Hopa kazası ahalisi namına	Rize ahalisi namına
Ali	Mahmud Fikret
Bakkalır grupu namına	Ameleler grupu namına
Ali Kemal	Duvarcı
	Receb
Kayıkçılar grupu namına	
Hacı Mehmed	

REİS — İcabeden cevabı Divanı Riyaset müsaadei celileleriyle verecektir.

2. — ÂZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Hariciye Encümeni Kâtipliğine Saruhan Mebusu İbrahim Süreyya Beyin intihabedildiğine dair Encümen Riyaset tezkeresi*

REİS — Encümen intihabına dair tezkere var.

Riyaseti Celileye

Encümenimizin 5 . XII . 1338 tarihli içtimanda Mazbata Muharrirliğine Saruhan Mebusu İbrahim Süreyya Beyin intihap kılınmış olduğu arz olunur, efendim.

5 . XII . 1338

Hariciye Encümeni Reisi
İzmir
Yunus Nadi

3. — *Millî Hâkimiyetin kabulü dolayısıyla Kulb Müdafaai Hukuk Riyasetiyle Belediye Reisiğinden mevrut telgraf*

REİS — Hâkimiyeti Milliyeye münasebetiyle Kulb Müdafaai Hukuk ve Belediye Riyasetinden mevrut telgrafname var. Divanı Riyaset icabeden cevabı müsaadei celilenizle yazar.

5. — *Hiyaneti vataniyeden 10 sene küreğe mahkûm Eskişehir'den Kabakçoğlu Hasan Çavuş Mahdumu Ali Osman hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

6. — *Hiyaneti vataniyeden beş sene küreğe mahkûm Eskişehir'in Yeni mahallesinden Kasap*

Nebi hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi

7. — *Hiyaneti vataniyeden idama mahkûm Nahıye Müdürü Süleyman, Hapsane Müdürü Tevfik ve Hızır Hoca ve on beş sene küreğe mahkûm Tevfik haklarındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

8. — *Hiyaneti vataniyeden 3 sene küreğe mahkûm Tahsildar Yunis hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

REİS — Hiyaneti vataniye ile mahkûm Kabakçioğlu Hasan Çavuşla diğer eşhasa ait Adliye Vekâletinden mevрут evrakı hükmiye var. Adliye Encümenine havale ediyoruz.

5. — *Cebelibereket Mebusu Faik Beyin, Garbi - Trakya'daki Yunan mezalimine dair tahriri ve Keşan'a iltica etmiş olan bazı Garbi - Trakyalıların telgrafı*

REİS — Garbi - Trakya'daki Yunan mezalimine dair Cebelibereket Mebusu Faik Beyle Garbi - Trakya muhacirlerinden mevрут telgraf var.

Ankara Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine Garbi - Trakya'dan kaçıp gelen dindaşlarımızdan alınan malûmatı nevsukaya nazaran Yunanlıların; Anadolu'dan giden Rumları Garbi - Trakya'da Müslüman hanelerine cebren yerleştirerek on beş yaşından elli yaşına kadar erkeklerin cümlesini toplatıp semti meçhule sevk ve belki şehidettikleri ve kadınlarla çocuklara her türlü tecavüzatı şenia icra ettikleri tahakkuk ediyor. Garbi - Trakya'nın bedbaht müslümanlarının mâruz kaldıkları mezalimi vahşiyaneyle nihayet verdirecek tedabiri âcile ve müessirenin ittihazını ehemmiyetle isticrah ederim efendim.

18 Teirinisani 1338

Keşan'da: Cebelibereket
Mebusu
Faik

LÜTFİ B. (Malatya) — Reis Beyefendi Yunan mezalimine nihayet verilmek için Hariciye Vekâletinin şiddetle nazarı dikkati celbedilerek Lozan Konferansına malûmat verilmesi lâzımgelir.

REİS — Keşan ahalisinin de telgrafı var Okunacak :

Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi
Riyasetine

Zirde vaziyül imza bizler Garbi - Trakya ahalisinden olup senelerden beri Yunan mezalim ve işkencesinden bizar olarak hayatımızı kurtarmak için aile ve çocuklarımızı bırakarak firarla Keşan'a geldik, elyevm zâlim Yunan'ın Garbi - Trakya'da on yaşından altmış yaşına kadar topladığı ahali İslâmiyeyi semti meçhule sevk ve katletmektedir. Bu canavar düşman elinde kalıp işkenceler altında inliyen yüz binlerce dindaşımızın namus ve hayatlarının tahlisi hususunun istikmal buyurulmasını Türkiye Büyük Millet Meclisimizden rica ederiz, efendim.

Garbi - Trakya muhacirlerinden Şapçılı
İsmail Ağa Haliloğlu Raşid
Frelî Mustafaoğlu Keşan'da
Ferheri Mustafa Mehmed Ali
Ferheli Mehmedoğlu Ferheli Alioğlu
Ahmed Velâd
Banyollu Ferheli Ahmedoğlu
Mehmed Ali Ali

REİS — Buyurunuz Esad Efendi.

ESAD Ef. (Aydın) — Muhterem arkadaşlarımız, Balkan Harbinden beri ne Yunan'a ve ne Bulgaraya boyun eğmiyerek hürriyet ve istiklâli için on seneden beri kanlar feda eden Garbi - Trakya'nın bugün hali kan ağlanacak derecededir. Bilirsiniz ki Garbi - Trakya'nın nüfusu mevcudiyesinin yüzde sekseni Müslüman kardeşlerinizden ibarettir. Bütün kazaların Müslüman nüfusu yüzde doksana vardığı gibi arazi dahi yüzde doksan beşe çıkmaktadır. Bu fedakâr, tecrübedide halk Balkan Harbini mütaakıp ordumuz maatteessüf mağlubolunca bunlar perişan bir halde kaldıkları zaman bu bir avuç kardeşleriniz, nefsi müdafaa ayâtı ilâhiyedendir diyerek kıyam etmiş ve elli sekiz gün Hükümet sürmüş, o sırada İstanbul Hükümetinin temini muvafakatiyle Edirne'nin elimize geçmesine sebep olmuştu. İşte Rodop silsilei cibalinin altında bugün bizden medet bekliyen bu fedakâr ve necib halktan, on beş yaşından altmış yaşına kadar olan kardeşlerimizden Yunanlılar ele geçirdiklerini semti meçhule, diyarı ademe gönderiyorlar.

Binaenaleyh bendeniz de bir takrir veriyorum. Bu Şaphane nahiyesi ki Gümülçeneye beş saat mesafedir. Oradan İsmail Ağa namında fedakâr bir zat güç halle Keşan'a firar ediyor ve hayatını kurtarıyor, oradan bir telgraf veriyor. Hattâ Faâk Bey kardeşimize de bir telgraf çekiyor. Bendeniz de mütaaddit telgraflar aldım. On beş günden beri Garbi - Trakya'dan hiçbir haber alınmıyor. Allahüalem hepsi de mahvediliyorlar. Binaenaleyh şiddetle Heyeti Murahhasamızın nazarı dikkatini celbedelim. Âlemi medeniyet varsa hitabedelim. (Yok sesleri) Kendi memleketlerinde Himayei Hayvanat Cemiyetleri teşkil eden, medeniyet iddiasında bulunan insanlar oradaki zavallıların hayatını biran evvel kurtarsınlar. (Sahte yaldızlı medeniyet sesleri)

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Arkadaşlar İktisat Vekâleti zamanında Saruhan Mebusu Mahmud Celâl Bey arkadaşımız bu kürsüden feryadı figan ederken soruyordu. «Neredesin ey âlemi medeniyet, âlemi insanîyet?» Ben de şuradan bağırılmış ve demiştim ki : Lyod George'un pençesinde!... (Bravo sesleri) Sen evet yalnız bir İngilizin pençesinde bir çocuk oyuncuğu olarak bulunuyorsun. Fakat en ziyade o kimseler utansın ki, Türk'den daha medeni ve daha kuvvetli olduklarını iddia ediyorlar. Onlar İngiltere'nin müttefiki olan İtalyanlarla Fransızlardır. Sıkılsınlar ki, bugün hattâ Fransa'da İngiltere'nin ayağı bulunuyor da o ayağı kırıp da Mans Denizinin öbür tarafına atamıyorlar. Binaenaleyh arkadaşlar o medeniyetin iki rüknü azminden gûya hattâ bitaraf en medeni sayılan Amerika'sından ve sairesinden hiçbir medet ummayın! Hattâ maatteessüf diyeceğim ki; Büyük Millet Meclisi Riyasetini işgal eden zata doğrudan doğruya istihramkâr bir surette iki sene evvel müracaat etmiş olan Papa'dan bile bir şey ümidetmeyiniz. O Papa diyordu ki; aman gâvur-cuklarını koruyun, buradan Makamı Riyasetten kendisine uzun uzadıya yazıldı. Büyük Millet Meclisi teheirden, taktilden ve her şeyden münezzehtir ve maatteessüf o cevapnameye ilâve edilmedi ve sorulmadı ki, ey Papa! Yunanlıya karşı neye hitapta bulunmadın; aradan bir zaman geçti. Papa, müracaatını bir teşekkürle başka tarzda tekidetti ve maatteessüf o Papa arkadaşlar, tam iki buçuk sene bütün Anadolu'nun yarısını kaplamış olan Yunan sürüleri tarafından kan ve iman kardeşleriniz doğranırken

ağzını açmadı. Ağzını açmaktan vazgeçtim; belki hiristiyanlığından, hiristiyanlığa olan alâkasından korkmuştur. Bunu böyle tevîl edebiliriz. Rica ederim arkadaşlar Anadolu'daki bir avuç gayrimüslim için geçen gün ne yüzle kalktı da hiristiyanlar Anadolu'da teheire, zulme mâruz imişler, imdat imdat diye konferansa bağardı! (Yaşa Hilmi Ağa sesleri) Hiç olmazsa Papa bu sesi çıkarmaktan sıkılmalıydı. Şimdi Garbi - Trakya'daki Yunan mezalimine karşı ne yapabiliriz acaba? Efendim Hariciye Vekiline tebligatta bulununuz da konferans nezdinde teşebbüsatta bulunsunlar. Olmuyor işte. Yok, ben sözü uzatacak olursam size öyle misaller getiririm ki, ruh meselesidir, zihniyet meselesidir. Bunda katiyen tarafgirlik mevcuttur.

Bir kelime söylemekliğe müsaade buyurunuz. Fransız hükemasından meşhur dinsizlerden (Ernest Renan) 1900 senesinde veyahut 1890 senesinde idi. Sorbon Darülfünununda, 75 nci senesi devriyesinin tevzii mükâfatında demistir ki; yetmiş beş seneden beri beni idare eden inanmadığım bir şeydir. Efendiler; bunu tefsir edecek olursak o dinsiz Ernest Renan demek istiyor ki, ben hâlâ hiristiyanım. Şu halde :

Sana senden gelir bir işte imdat lâzımsa.

İcra Vekilleri Reisi ve Hariciye Vekâleti Vekili Hâmiydiye Kahramanı Rauf Bey acaba burada mı? (Rauf Ağa mı sesleri) (yok sesleri) Hamidiye Kahramanının galeyana gelmesi icabeden yeni bir kahramanlığının tecelli etmesini isteyiniz arkadaşlar. (Alkışlar) Arkadaşlar! Bugün İzmit'te bulunduğunu haber aldığım Alemdar Kahramanı İsamil Hakkı Kaptan ve yararı acaba bir iki Alemdar daha vücuda getirerek Selânik'e İnoz'lara ve daha saireye binlerce kahraman dökemiyecek midir? İşte yeğâne çare budur.

AVNİ B. (Saruhan) — Hilmi Bey arkadaşımız birçok şeyler söylediler. Yalnız şunu arz etmek isterim ki, Avrupalılar ve bilhassa Amerikalılar kendi muhayyelelerinde Anadolu'da suikastler, kıtaller icadedeğine vicdanları insafları varsa Garbi - Trakya'daki kardeşlerimizin, Müslümanlarımızın kesildiğini görmeye gelinler. Kendilerini oraya davet ederim, Fakat unutmazınlar ki, nihayet biz de insanız. İrkdaşlarımızın bu suretle kesildiğine sabredeme-

yiz. Sabrımız taşacaktır. Unutmasınlar ki, Anadolu'da daha birçok gayrimüslimler vardır. Unutmasınlar ki, biz de insanız artık yeter! (Bravo sesleri)

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Arkadaşlar! Garbi - Trakya'da bugün katledilmekte bulunan mazlûm dindaş ve ırkdaş ve arkadaşlarımızın zulüm ve cefaya mâruz kalmalarına bundan böyle artık tahammül edemeyiz. Herkes kendisi için değil, belki dindaş ve ırkdaşları içindir. (Bravo sesleri) Arkadaşlar, senelerden beri kanını akıtarak, canını vererek ve en nihayet ilk evvel denizi aşarak oralarda Türkiye'yi temsil eden ve Türk hâkimiyet ve kuvvetini tesis eden o ırkdaş ve dindaşlarımızın bundan böyle zulüm, eza ve cefa görmesine artık hiçbir kimse sabredemez, meğer ki, vicdanı olmiyan!

Arkadaşlar, ne medeniyete ne beşeriyete artık o medeniyet ki, zulüm ve cefayı bizim hakkımızda reva ve halk görmüştür. Buna karşı daha bir tazallümümüz, daha bir yalvarmağımız yoktur. Herkes artık taşmıştır. Herkes galeyana gelmiştir. Artık benim dindaşım ve ırkdaşım, benimle kan döken ve Balkan Harbinden sonra bizden ayırılan, eza, ceza ile cebren, kahren ayırılan kardeşlerimizin bu gibi mezalime mâruz kalmalarına tahammül edemeyiz. Lozan Konferansına haber vermelidir, her halde Anadolu'nun, kendisini kurtaran kahramanları vardır ve hazırdır. Artık bunların sabır ve metanetleri kalmamıştır. Her halde oraları açacak, orada yine Türkiye'de nasıl birtakım Yunan palikaryalarını çiğnedi ise orada da burada yaptığı kahramanlık ve fedakârlığı yapacak ve ikinci defa olarak kanlı, canlı bir arbeye, bir harb ve ihtilâl vücuda getirecektir. Bu da pek uzak değildir belki pek yakınlardadır. Binaenaleyh bizim şu sırada en ziyade aradığımız sulhü ihlâl etmemek için bunu yapmamak istiyoruz. Yoksa İtilâf Devletleri değil, dünya üzerimize gelse yine oradaki kardeşlerimizi kurtarmak için vazifeyi fâriza bilerek atılacağız, bunu haber vermek lâzımdır. Yani nümâyiş filân değildir. Hakikat bundan ibarettir. Bunu Meclisin lisansından Lozan Konferansına malûmat vermelidir.

BESİM ATALAY B. (Kütahya) — Arkadaşlar bendeniz Avrupalıların yahut Papanın veya hut âlemi medeniyetin vicdanına hitabedecek değilim. Onların vicdanının ne demek olduğunu bendeniz emsali adidesiyle bilirim.

Efendiler onlar dört misyoner yüzünden binlerce bîkes insanları saçlarından bağlayarak Amur ırmaklarına atıyorlardı. Bunlardan mı merhamet bekliyeceksiniz? Koca Rumeli'de binlerce insanlar öldürüldü. Onlar bîhis duruyorlardı. Yalnız (Karneci) nin tetkikatiyle iktifa ediyorlardı.

Arkadaşlar, dört hristiyanın şurada burada burnunun kanamasıyla kıyametleri koparan âlemi nasraniyet gûya islâmiyetin felâketine bizzat iştirak ediyor. Halbuki kundağı kendi eliyle sokuyor. Bendeniz onların vicdanına hitabetmiyeceğim. Tâ, Ehli Salip devrindeki ideal ne ise, bugünkü de aynıdır. Bendeniz temenni ederdim ki, Garbi - Trakya'da Misâkı Millîmize ithal edilmiydi. (Dâhildir sesleri) çünkü orada yalnız Osmanlıların işgalinden beri değil, daha evvelden hakkı tarihimiz vardır. Bunu kimse tarih kitapları ortadan kaldırılmadıkça inkâr edemez. Bu bir hakikattir. Orada senelere Trakler, senelere İskitler, asırlarca Avarlar, asırlarca Kuman Türkleri icrayı hükümet etmiştir. Bugün isimlerini bırakmış gitmiştir.

İşte (Kumanova) şahittir. İşte kadîm Kakavözler bir şahittir. Bir kere de coğrafyaya göz gezdiriniz. Bütün ırmaklar, bütün köyler hepsi de Türk ismiyle anılıyor.

Arkadaşlar; böyle bir memleket, böyle bir tarih ve coğrafya ile bize merbut olan, ovalarında altın biten, dağlarında sümbül biten bir memleket nasıl bırakılır? Bize kucaklarını açmış, Allah'a ellerini açmış, istimdadeden kardeşler nasıl terk edilir?

Arkadaşlar; benim gibi anası ölen, benim gibi kardeşi ölen biçareler, katliâmın ne demek olduğunu daha iyi bilir. Onun ne suzeşli, ne acıklı olduğunu anlar arkadaşlar... Biz her işe terehan bunu yapalım ve İsmet Paşa Hazretlerine son bir talimat verilsin ve denilsin ki; ya Garbi - Trakya, yahut biz gideceğiz. Bunun başka ihtimali imkânı yoktur. Yeter artık bu, gayretullaha dokunur. (Bravo sesleri, alkışlar)

REİS — Efendim bu bapta arkadaşlarımızın takdirleri vardır. Başka söz alan yoktur. Müzakerenin kifayetini reyeye vaz'etmeye lüzum görmüyorum.

Riyaseti Celileye

Garbi - Trakya'da cereyan etmekte olan mezalimin Meclisimiz namına Heyeti Murahhasamız vasıtasıyla Lozan Konferansında şiddetle protesto

edilmesini ve âlemi insaniyetin nazarı insafının bu memleketlere tevecihini temin etmeleri için Heyeti Murahhasaya tebligat icrasını teklif eyeriz.

Kastamonu Karahisarı Sahib
Abdülkadir Kemalî Ali
İstanbul
Ali Rıza

Riyaseti Celileye

Garbi - Trakya'daki ehli islâm ve imanın tehcir ve taktik edildiği hiç kimsenin, yani şuyuh ve zuafa, ihtiyar, kadın ve çocuk tefrik olunmadığı vürüdeden ahbarı mütevatire ile sabit olmasına mebni Yunan Hükümetince buna nihayet verilmediği takdirde mukabele bilmisille muamele olunacağını Hariciye Vekâleti vasıtasıyla Lozan Konferansına tebligat ifa kılınmasını teklif ederim.

9 . XII . 1338

Siird

Hacı Mustafa Sabri

Riyaseti Celileye

Garbi - — Trakya'daki zalim Yunan'ın insaniyetle kabili telif olmıyan mezalim ve fecayiinden firar suretiyle tahlisi hayat eden kardeşlerimizden aldığımız telgraflarda hain Yunan'ın on beş yaşından altmış yaşına kadar ahaliî islâmiyeyi cemederek semti meçule götürdüğü bildiriliyor. Bu asıl ve necip Türk evlâtlarının muhafazai hayatları hakkında tedabiri lâzime ittihazı hususunda Hariciye Vekâletinin Heyeti Murahhasamızı haberdar etmesini rica eylerim.

6 Kânununevvel 1338

Aydın Mebusu

Esad

REİS — Efendim verilen takrirler aynı mealdedir.

YUSUF ZİYA B. (Bitlis) — Efendim Abdülkadir Kemalî Beyin takririni reye koyunuz (Hepsini de sesleri)

HACI AHMED HAMDİ Ef. (Muş) — Efendim takrirlerin muhteviyatı ayrı ayrıdır. Bi-naenaleyh reye de ayrı ayrı vaz'edersiniz.

LÜTFİ B. (Malatya) — Mustafa Sabri Efendinin takririni rey vaz'ediniz; Reis Bey;

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Reis Bey benim takririmi usulen reye vaz'ediniz. Zira muhtar kalmışız, şikâyet edecek yer yoktur.

REİS — Efendim müsaadenizle bu üç takrir de aynı meali ihtiva ediyor. (Etmiyor, ediyor sesleri) Müsaade buyurunuz efendim. Bunların hepsini de mezederek..

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Üçünü de tasviben beraberce reye vazı ve havale etmek lâzımdır.

YASİN B. (Gazianteb) — Abdülkadir Kemalî Beyin takriri Hariciye Vekâleti vasıtasıyla Sulh Konferansı Murahhas Heyetinin nazarı dikkatini celp sadedindedir. Bu suretle tasvibolunabilir. Çünkü bâzılarında başka şey vardır. Sonra Meclisi Âli karar vermiş olur.

ABDÜLKADİR KEMALİ B. (Kastamonu) — Efendim bendeniz takrirlerden birisinin sahibi olduğum için üçünün birden mezedilerek tasviben gönderilmesine maalesef aleyhtar bulunuyorum. Çünkü takrirlerden birisi mukabele bilmisilden bahsediyor. Mukabele bilmisil ne demektir? Mânası nedir? Yunanlılar bize yapıyor. Biz de Yunanlılara yapacağız demektir. Yunanlılar memleketimizde esasen lâyük oldukları dayığı yemişlerdir. Mukabele bilmisli başka kime yapacağız? (Buradaki esirlerine sesleri) Bizim yapabileceğimiz şey; Garbi - Trakya'daki kardeşlerimizin elim olan vaziyeti Avrupaca malûm olmasına nazaran Lozan Konferansındaki murahhaslarımız vasıtasıyla bir kere daha protesto etmek lâzımdır. Efendiler tazyık son raddeye vardığı vakit iş aksini gösterir. Emin olunuz, Lozan Konferansı, Garbi - Trakya'daki kardeşlerimizi, düşman olan kuvvetlerden kurtararak kendilerine hakkı hayat vermeyecek olursa, onlar kendi hayatlarını kendi kılıçlarıyla alacaklardır, nitekim bunu tarihte ispat etmiş insanlardır onlar, biz bütün mânevi ve mümkün olursa bütün maddî kuvvetlerimizle kardeşlerimizi kurtarmak için bir an fârîğ olamayız, rica ederim, böyle bir Meclisten mukabele bilmisil sözü çıkmaz efendiler.

REİS — Efendim takrirlerin ayrı ayrı reye konması fikrindedesiniz değil mi efendim?

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Efendiler devletler mecburdur, ya mütekebil muamelei mecburiye, yahut mütekebil muamelei cebriyeye, başka bir hal yoktur. Onlar eski fikirlerdir. Devletleri muamelei mütekebileye icbardan başka çare yoktur. Takririmin mânası Selânik'e de gideceğiz, orada kalan Palikaryaları da tepeliyeceğiz demektir. Bendeniz bunu teklif ediyorum.

YUSUF ZIYA B. (Bitlis) — İki kelime arz edeceğim.

REİS — Reye vaz'ı hakkında mı söyleyeceksiniz?

YUSUF ZIYA B. (Bitlis) — Evet, Yunanlıların yaptıkları zulümdür, biz hâşâ onu yapmayız.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Bizimki müdafaai meşruadır. O zulme karşı müdafaa yapıyoruz.

ABDÜLHAK TEVFIK B. (Dersim) — Öyle yumuşak sözlere Avrupa kulak vermiyor. Süngü lâzım, sopa lâzım.

(Abdülkadir Kemalî Beyin takriri tekrar okundu.)

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Efendim söz istiyorum.

REİS — Neye dair, bu takririn reye vaz'ına dair mi?

NECATİ Ef. (Lâzistan) — Yani bunun reye vaz'edilmemesine dairdir. Reye konulacak şey nedir? Meclisin hissiyatı taşmıştır. Artık muamele-i cemileye filân lüzum yoktur. Öteye, beriye müracaata tahammül kalmamıştır. En şedit bir şey yapmak ne ise odur. Daha başka bir şey yoktur. Bunlar beylik lâkırdıdardır. Biz tesir yapmak istiyoruz.

REİS — Bunu reye koyduğum zaman reyinizi ya istimal edersiniz veya etmezsiniz, başka bir şey yapmam.

Abdülkadir Kemalî Beyin takririni kabul edenler lütfen el kaldırsın... Ekseriyetle kabul edildi.

Şimdi yalnız Mustafa Sabri Efendinin takririnde bir nokta başka hususu ihtiva ediyor. Ve kendileri de ısrar ediyorlar. Reye koymak mecburiyetindeyim.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Takririmi geri alıyorum.

REİS — Efendim arkadaşımız takririni geri alıyor. Hilmi Bey bir takrir vermiştir. Fakat onu okuyamayacağım.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Makamı Riyaset acaba o salâhiyeti haiz midir? O halde ben-deniz Makamı Riyasetten söz istiyorum, ifadatım vardır, Makamı Riyaset kendi salâhiyeti haricine çıkararak beni sükûta davet edebilir mi?

REİS — Müsaade buyurun, okunmasını mahzurlu görüyorum. İcabederse Makamı Riyaseti muahze edersiniz.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Celsei hâfiye teklif ediniz.

REİS — Ancak celsei hafiyede olur.

HACI TAHİR Ef. (İsparta) — Efendim takririn okunup okunmaması meselesi bir daha mevzuubahsolmasın.

REİS — Hafi celsede okunur. Makamı Riyaset mahzurlu gördüğü şeyi tehir eder, sonra okutur.

4. — *Millî Hâkimiyet idaresinin kabulünden dolayı Kırkağaç ahalisinin icrayı şadumani eylediklerine dair Birinci Sivari Fırkası Kumandanlığından mevрут telgrafın Meclise takdim edildiğine dair Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi Müşir Fevzi Paşanın telgrafı*

REİS — Millî Hâkimiyet kararı münasebetiyle Kırkağaç'ta yapılan şenliklere dair verilen raporu Fevzi Paşa Hazretleri Meclisi Âliye havale buyurmuşlardır. Okunacak.

Izmir

22.11.1338

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine
Büyük Millet Meclisinin İstiklâli Millî kararını parlak şenliklerle alkışlıyan Kırkağaç kazası halkının tebrikâtını müşir rapor sureti arz ve takdim kıldı.

Erkânı Harbiyei Umumiye Reisi ve
Garp Cephesi K. Müşir
Fevzi

Suret

Kırkağaç

8.11.1338

Beşinci Kolordu Kumandanlığına

Büyük Millet Meclisinin tensibi âlisine iktiran eden «Hilâfet, Hanedanı Osmanîye aid olup Halifelîğe Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından bu Hanedandan ilmen ve ahlâkan erşet olanı intihabolunur.» Kararının 5.11.1338 de vürudiyle derhal kasaba bayraklarla donatılmış mektepler ve devair tatil ve dükkânlar sed edilerek bütün kaza ahalisinin iştirakiyle önlerinde muzika olduğu halde merasimi mahsusa ile dairei Hükümete gidilerek nutuklar iradedilmiş, bilâhara başta kaza kaymakamı olduğu halde aynı kütle, bayraklar.

çiçekler ve müzikalarla Fırka Dairesine gele- rek Meclisi Âlimizin bu kararı musibini alkış- lamış, bu husustaki ihtisaslarını müş'ir tanzim ettikleri nutku okuyarak memlekete olan mer- butiyet ve hamiyetlerini bütün samimiyetiyle izhar, memleketin kurtuluş günü olan bu yev- mi mesuttaki sürur ve tebriklerinin Büyük Millet Meclisine iblâğına da fırkanın tavassu- tunu sureti mahsusada istirham etmiş oldukla- rından pek vatanperverane olan bu arzularının is'afına delâlet ve tavassutu devletlerini rica ederim efendim.

Birinci Süvari Fırkası
Kumandanı Mirliya
Mürsel

REİS — Efendim Heyeti Celile namına Di- vanı Riyasetten icabeden cevabı yazılır.

7. — MAZBATALAR

1. — *Hiyaneti vataniyeden on seneye mah- kûm Muş'tan Abdülbaki Efendi hakkındaki ev- raki hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Ve- kâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Efendim, hiyaneti vataniyeden maznun Abdülbaki hakkındaki evrakın Adliye Vekâletine tevdiine dair Adliye Encümeni maz- batası var. Adliye Vekâletine gönderiyoruz.

2. — *Kayseri İstiklâl Mahkemesince mahkûm edilmiş olan Lûtfi ve rüfekası hakkında Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Kayseri İstiklâl Mahkemesince mah- kûm Lûtfi ve rüfekası tarafından vâkı olan iti- razat dolayısıyla tâyini muamelenin Heyeti Umumiyeye terkine dair Adliye Encümeni maz- batası var. Ruznameye alıyoruz.

3. — *31 Temmuz 1338 tarihli İstiklâl Maha- kimi Kanununa müzeyyel kanun lâyihası ve Ad- liye Encümeni mazbatası*

REİS — 31 Temmuz 1338 tarihli İstiklâl Mahakimî Kanununa müzeyyel lâyiha hakkın- da Adliye Encümeni mazbatası var, Ruzname- ye alıyoruz.

4. — *Hiyaneti vataniyeden idama mahkûm Eskişehirli Ahmedoğlu Yusuf hakkında Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazba- tası*

REİS — Hiyaneti Vataniyeden mahkûm tah- sildar Yusuf'a ait, evrakı hükmiyenin tasdikı- ne dair Adliye Encümeni mazbatası var. Ruz- nameye alıyoruz.

5. — *Hiyaneti vataniyeden beş seneye mah- kûm Eskişehir Muallimlerinden Sıtkı Efendi hakkında Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Hiyaneti vataniyeden maznun Mu- allim Sıtkı Efendiye ait evrakı hükmiyenin tas- dikına dair Adliye Encümeni mazbatası var. Ruznameye alıyoruz.

6. — *Men'i Müskirat Kanununun üçüncü maddesinin tadili hakkında kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Men'i Müskirat Kanununun üçüncü maddesinin tadili hakkındaki Heyeti Vekile lâ- yihasına dair Adliye Encümeni mazbatasını Ruznameye alıyoruz.

7. — *Hiyaneti vataniyeden beş sene küreğe mahkûm Eskişehir Belediye Çavuşu Ali Efen- di hakkında Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adli- ye Encümeni mazbatası*

REİS — Hiyaneti vataniyeden maznun Be- lediye Çavuşu Ali hakkındaki hükmün tasdi- kine dair Adliye Encümeni mazbatası var. Ruz- nameye alıyoruz.

8. — *Hiyaneti vataniyeden on sene küreğe mahkûm Karaağaç'tan Çerkes Musa hakkında Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatası,*

REİS — Hiyaneti vataniyeden maznun Çer- kes Musa hakkındaki hükmün tasdikına dair Ad- liye Encümeni mazbatası var. Ruznameye ali- yoruz.

Affa ve ref'i hükme dair mazbatalar var. On- ları okuyacağız.

9. — *Binbaşı Ömer Lûtfü Beyin affına dair kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Elbistan Şube Reisi Binbaşı Ömer Lûtfü Efendinin cürüm ve bakiye müddeti cezaiyesinin affı hakkında Adliye Encümeni mazbatası var. Okunacak.

21. X. 1338

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

İzalei bikir maddesinden dolayı sureti katiyede üç sene küreğe mahkûm Elbistan Ahzi Asker Şube Reisi Binbaşı Ömer Lûtfü Efendinin cezasının affına dair tanzim kılınıp İcra Vekilleri Hyeetinin 19 Teşrinievvel 1338 tarihli İçtimanda kabul edilen kanun ve esbabı mucibe lâyihaları raptan arz ve takdim kılınmıştır.

İfayı muktazasiyle nenticesinin işarına müsaadei Devletlerini istirham eylerim efendim.

T. B. M. M. İcra Vekilleri

Heyeti Reisi

Hüseyin Rauf

Esbabı mucibe lâyihası sureti

Maraş'a tâbi Elbistan kasabası sâkinlerinden Gürünlü Hacıartin kızı Osanna'nın bikirini izale eylediği iddia olunmasından nâşi cinayetle itham olunan ve fakat mezbure ile nikâhı akdedilmesine mebni müruruzaman haddine kadar talâk vukuunda tekriri takibat edilmek üzere dâvanın teciline 24 Şubat 1335 tarihinde karar verilmişken ahiren mezbureyi tatlik eylemesi üzerine hakkında tekriri takibata iptidar kılınan Elbistan Ahzi Asker Şube Reisi kırk bir yaşında Binbaşı Ömer Lûtfi Efendinin Maraş Cinayet Mahkemesinde icra kılınan muhakemesi neticesinde müttehemî mumaileyhin Kanunu Cezanın yüz doksan sekizinci maddesine tevfi kan üç sene müddetle küreğe konulmasına dair 26 Haziran 1335 tarihinde ittihaz olunan karar Mahkemei Temyiz Ceza Dairesinin 8 Zilkâide 1337, 6 Ağustos 1138 tarih ve 1482 numaralı ilâmı ile ekseriyetle tasdik edilmiş ise de nikâh vukuu ile tecil edilen takibatın tekrar olunabilmesi talâkın menkûhanın arzu ve talebi haricinde vâkı olmasıyla meşrut olduğu cümlei ahkâmı kanuniyeden olup halbuki müttehemînin tahtı nikâhında bulunan zevcesi Osanna'ya takvizi talâk eylemesi üzerine mezbure de işbu hakkı şer'isini rıza ve arzui zatisiyle bilistimal zevcinden iftirakı kabul eylediği indelmuhakeme tahakkuk etmesine ve bu kabîl cereâm ile müttehemî eşhasın menkûhalarını müruruzaman müddetine değin tatlik ettikleri takdirde haklarında tekrar takibat icrası lüzumuna dair olan ahkâmı mevzuadan istinbat olunan mâna ve maksat bu kabîl eşhasın şu suretle cezadan tahlisi girüban ettikten sonra talâktan da bilistifade

arz ve namuslarını hetk ettikleri mağdureleri rızaları olmaksızın terk edememelerini teminden ibaret bulunmasına ve binaenaleyh mezbure Osanna'nın kendisine teklif edilmiş olan hakkı talâktan rızasiyle istifade ve zevcinden iftirak eylemişken bu tarzda vukuagelen talâktan dolayı müttehemî mumaileyh hakkında takibatın tekrar edilmesi vâzın kanunun maksadı ile gayrikabili-telif olmasına nazaran mumaileyh Binbaşı Ömer Lûtfi Efendinin talâktan sonra takibatın tekrarı ve mahkûmiyeti yoluna gidilmesi suretiyle bir hatayı adli vukua getirilmiş olduğu ve hatayı adlîden tahassulu mağduriyet ancak affı hususi ile kabîlîtelâfi bulunduğu cihetle esbabı mâruzadan nâşi iki maddelik lâyihai kanuniye kaleme alınmıştır.

Lâyihai Kanuniye

MADDE 1. — İzalei bikir maddesinden dolayı sureti katiyede üç sene küreğe mahkûm Elbistan Ahzi Asker Şube Reisi sabıki Ömer Lûtfi Efendinin esbabı kanuniyeye binaen cezası affedilmiştir.

MADDE 2. — İşbu Kanunun icrasına Adliye Vekilli memurdur.

19/10/1338

Türkiye Büyük Millet Meclisi İcra

Vekilleri Heyeti Reisi

Hüseyin Rauf

Müdafaai Millîye

Şer'îye Vekili	Vekâleti Vekili
Abdullah Azmî	Hüseyin Rauf
Adliye Vekili	Dahiliye Vekili
Rifat	Ali Fethi
Hariciye Vekili	Maliye Vekâleti Vekili
Yusuf Kemal	Mehmed Vehbi
Maarif Vekili	Nafia Vekili
Mehmed Vehbi	Feyzi
	Sihhat ve Muaveneti
İktisat Vekili	İçtimaiye Vekili
Mahmud Esad	Dr. Rıza Nur
Erkânı Harbiyei Umumiye Vekâleti Vekili	Hüseyin Rauf

16. XI. 1338

Heyeti Umumiyeye

Gürünlü Hacı Artin kızı Osanna'nın bikirini izale etmek cürmünden sureti katiyede üç sene kürek cezasına mahkûm edilmiş olan Elbistan

Ahzi Asker Şube Reisi Ömer Lûtfi Efendinin bakiye müddeti cezaiyesinin affına dair Heyeti Vekileden mevrut 19 . XI . 1338 tarihli lâyihai kanuniye Heyeti Umumiye kararıyle Adliye Encümenine tevdi edilmiş olmakla encümenin 16 . XI . 1338 tarihli içtimasında mezkûr lâyiha ile esbabı mucibe mazbatası ve Mahkemei Temyiz ilâmı mütalâa ve iktizası müzakere olundu. Lâyiha ve ilâm müeddasına nazaran mahkûm Ömer Lûtfi Efendinin mürteki bolduğu izalei bikir dâvası vukuu nikâh üzerine tevil edilmiş olduğu halde ahiren mezbureyi tatlik eylesinden dolayı müeccel olan takibatı adliye tahrik edilerek netice muhakemede üç sene kürek cezasına mahkûmiyeti cihetine gidilmiş ise de keyfiyeti talâkın şer'an mezbureye teffizinden sonra aralarında zevciyet kaim iken mezburenin memleketine gideceğinden bahsile zatına müfavvaz olan emri talâkı istimal etmesi üzerine beyinlerinde müfarakat vukub olduğuna ve bu da Maraş'ın işgaliyle İngiliz nüfuzunun mezbure üzerinde icrayı tesir ederek ahzi sâre kıyam etmesinden tevellüdeylesine ve mümâileyhin hüsnühal ve siyret ahabından bulunduğuna dair lâyihada basit ve temhidedilen esbaba binaen teklifi mezkûr encümenimizce aynen bilkabil Heyeti Umumiyenin mazharı tasvibine arzına müttefik karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Canik	Biga
Emin	Hamdi
Kâtip	Âza
İsparta	Maraş
Hacı Tahir	Hasib
	Karahisarı Sahib
	İsmail Şükrü

Binbaşı Ömer Lûtfi Efendinin cürüm ve bakiye müddei cezaiyesinin affı hakkında Kanun

MADDE 1. — İzalei bikir maddesinden dolayı üç sene kürek cezasına mahkûm Elbistan Ahzi Asker Şube Reisi Binbaşı Ömer Lûtfi Efendinin Maraş Harekâtı Milliyesinde hizmeti mesbuk olmasına mebni cürümü ve bakiye müddeti cezaiyesi hukuku şahsiye baki kalmak üzere affedilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi tasdikından itibaren meriyüliçeradır.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrasına Adliye ve Müdafaai Milliye Vekilleri memurdur.

REİS — Adliye Encümeni namına izahat verecek misiniz Hacı Tahir Bey?

HACI TAHİR Ef. (İsparta) — Mazbatada sarahat var, izaha hacet yok efendim.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Büyük bir adam olduğunda affetmek, küçük bir adam olduğunda affetmemek daima böyledir.

ŞEVKET B. (Bayezid) — Namusa tecavüz eden bir adamı affetmek doğrusu muvafık değildir, şeriata da mugayirdir. Şer'iyeye Encümenine gönderiniz, talâkın meşruiyetini tetkik etsin.

HASİB B. (Maraş) — Müsaade buyurun efendim, arz edeyim. Bu Ömer Lûtfi Bey Elbistan'da Ahzi Asker Şube Reisiydi.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Yani nüfuz sahibiydi.

HASİB B. (Maraş) — Umumi Seferberlikte her taraftan vurudeden Ermenilerle beraber oraya da bu Ermenilerden birtakım geldi, bunlardan bir kızı hademe olarak yanına alıyor. Bilâhara Elbistan ağavatından vukubulan şikâyetten dolayı Ömer Lûtfi Bey hakkında bir izalei bikir iddia ediliyor. Bu izalei bikir dâvasının cereyanında Ömer Lûtfi Bey bu kızı nikâh ile alıyor ve aralarında zevciyet kaim oluyor. (Ömer Lûtfi Bey kim? sesleri) Şube Reisidir. Bilâhara İngilizler Maraş'ı işgal ettikleri sırada böyle Ermenilerden, ihtida edenleri, etmiyenleri topladıkları sırada bu kızı da Ömer Lûtfi Beyin elinden cebren alıyorlar. Cebren almakla beraber kızı mahkemei şer'iyeye müracaat ettirerek zevcim bana hakkı talâkı vermişti, binaenaleyh ben istemiyorum, bunu boşıyacağım dedirtiyorlar, cebren İngilizler boşattırıyorlar. Onun üzerine o vakit Maraş'ta bulunan İngiliz kuvvetlerinin tesiri altında bulunan Hükümet Reisi bunun hakkındaki dâvayı tevedid ediyor ve Maraş'a getiriyor. Ve bunu hapsediyorlar. Rica ederim, nazarı dikkati âlinizi celbederim, bir ay zarfında Maraş'tan İstanbul'a posta gitmediği halde, Mahkemei Temyiz, hakkındaki hükmü bir ay zarfında tasdik ediyor. Sonra bu zat Maraş'ta mevkuf iken Maraş'ta Fransızlara karşı harb zuhur ediyor. Bu zatı başımıza geçirdik, Fransızlarla mücadelede başladık. Bizi idare etti, (Mesele yoktur, reyve sadaları)

REİS — Efendim heyeti umumiyesi hakkında başka söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) Maddelere geçiyoruz.

(Birinci madde tekrar okundu.)

REİS — Birinci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) Birinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

(İkinci madde tekrar okundu.)

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Meclisi Âlinin nazarı dikkatini celbedeceğim, askerdir. İadei rütbe meselesi vardır.

REİS — Rütbesine bir şey yoktur. Efendim ikinci madde hakkında söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) İkinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. İkinci madde aynen kabul edildi.

(Üçüncü madde tekrar okundu.)

REİS — Söz istiyen var mı? (Hayır sadaları) Üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi efendim.

Efendim, kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

HACI TAHİR Ef. (İsparta) — Efendim cürmün ref'i ni teklif ediyor Hoca Efendi.

NUSRAT Ef. (Erzurum) — Cürmün ref'i lâzımdır, askerdir, ilerde çapraşık bir şekil olmasın.

REİS — Efendim, hüküm başkadır, askerî muamele başkadır. Teklif yok elimde. (Takrir veriyoruz sadaları) Ayrı bir teklif mahiyetinde müzakere edebiliriz. Bunun başka bir şekli yoktur efendim.

10. — *Levazım Reisi İsmail Hakkı Efendinin affı hakkındaki İstida Encümeni mazbatasına dair Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Levazım Reisi İsmail Hakkı Efendinin aften müstefidolacağına dair Adliye Encümeni mazbatası var. Okunacak :

Adliye Encümeni mazbatası

Antalya'da levazımatı umumiye açığında Levazım Binbaşısı İsmail Hakkı imzalı Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyasetine takdim olunup, İstida Encümeninin arz ve işarı üzerine mütaaddit arzuhaller meyanında Heyeti Umumiyeden Encümenimize havale buyurulan 10 Haziran 1338 ve 18 Eylül 1338 tarihli iki kıta istidaname ile celbolunan Konya İstiklâl Mahkemesi ilâmı ve teferuatı tetkik olundu.

1210 karar numaralı ve 20 Mayıs 1338 tarihli ilâmın hulâsai müfadi : Müdafaa-i Milliye Vekâletinin 26 . VI . 1337 tarihli tahriratına istinaden iera kılman muhakeme neticesinde mumaileyh İsmail Hakkı Beyin Kanunu Cezanın 102 nci maddesinin fıkrai ulâsına tevfi kanun 100 lira cezai nakdi ile icrayı mücazatına ve mücazâtı kanuniyenin beş misline iblâğına dair kanunu âhir mucibince işbu yüz lira cezai nakdinin beş yüz liraya iblâğına ve meblâğı mahkûmu bihi bir hafta zarfında Antalya Mal Sandığına tediyeye ve teslim etmediği surette beher yüz yirmi beş kuruş için bir gün hapsine karar verildiğinden ibarettir.

Müstetii mumaileyhin hulâsai arz ve iddiası da evvelen mucibi mağduriyeti olan hükmün kâmilan ref'i, saniyen isnadolunan fiilin tarihi vukuuna nazaran makabline gayrişâmil olan cezai nakdinin beş misline iblâğı hakkındaki Kanunun mahihittatlık olamayacağından bahsile hükmü mezkûrun bu noktadan tashihi istirhamından ibarettir.

Muktazası ledettecmül : İstiklâl Mahakimi mukarreratı katî olmak mülâbesesiyle gayrikabili tetkik olup aneak 26 . VI . 1337 tarihinde tahtı muhakemeye alınmış olmak itibariyle tarihi mezkûrdan sonra kendisine fiil isnadı kabil olmıyan müstedi'i mumaileyhin mucibi mahkûmiyeti olan fiilin 19 Kânunuevvel 1337 tarihli Af Kanununun tarihi neşrinden mukaddem vukuu mütaayyen ve Heyeti Umumiyenin kabulüne iktiran eden 16 Şubat 1338 tarihli mazbatai tefsiriye mucibince fiilî mahkûmunbih hiyaneti vataniye efa'inden madudolup vazifede ihmal ve terahi af müstesniyatı meyanına gayridâhil olduğuna ve hüküm 20 Mayıs 1338 tarihinde sudur etmekle beraber Af Kanunu iktizasınca affa esas tarihi hüküm olmayıp tarihi vukuu cürüm idiğüne mebni müstedi mumaileyhin affı mezkûrdan müstefit bulunduğuna karar verilerek Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arz ve takdim kılındı.

Reis	Kâtip	Âza
Canik	Tahir	İçel
Emin		Ali Haydar
Âza	Âza	Âza
Şükrü	Maraş	Biga
	Hasib	Hamid

REİS — Efendim, bu mazbata hakkında söz istiyen var mı?

YASİN B. (Gaziantep) — Efendim, bir noktada tenevvür etmek isterim. Adliye Encümeni, İstiklâl mahkemelerinin vermiş olduğu mukarreratı tetkika salâhiyetdar mı, değil mi? Bu mazbata hakkında encümen, affı istilzam eder bir karar veriyor; bunu anlamak isterim ki, bu kararı; hükmü tetkik ederek mi veriyor?

REİS — Yasin Beyin sualine encümen namuna cevap verecek kimse var mı? (Yok sesleri.)

Efendim, müsaadenizle arz edeyim. Yasin Bey, İstiklâl mahkemeleri mukarreratı katî ve lâyetegayyer olduğundan...

SALİH Ef. (Erzurum) — Meclise karşı lâyetegayyer değildir.

REİS — O halde encümen namuna söz istiyen yok.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Bu mesele hakkında encümence izahat arz olunmazdan evvel bir karar ittihaz etmemenizi rica ederim, encümen cevap versin.

ADLİYE ENCÜMENİ REİSİ EMİN B. (Canik) — Efendim, okunan mazbatadan da anlaşıldığı veçhile bu zata isnadolunan cürüm, esasen affolunan ceraimdendir. Filhakika encümeniniz, İstiklâl mehakimi hükümlerini tetkik etmiyor. Fakat evrakı esnayı kiraatte cürmü, aftan istifade edecek bir tarzda görürse Heyeti Aliyenize arz ediyor. Bu da o kabil ceraimdendir ve başka diyecek bir şey de yoktur.

REİS — Efendim başka söz istiyen var mı?

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim Emin Bey biraderimizin, mücriminden aftan istifadesi lâzımgelenlerin encümence tasrih edildiği yolundaki ifadesinde bir ciheti kanuniye yoktur. Çünkü bir mücrimin aftan istifade edip etmeyeceğini memuru mesulünün takdir etmesi lâzımgelir. Eğer memuru mesulü bunu takdir etmemiş ise; Adliye Vekâletinin, şimdiye kadar takdiri keyfiyet eylemiyerek ve aftan istifade ettirmiyerek hilâfı usul bir tarzda birçok kimselerin temadii mevkufiyetine sebebiyet verdiğiinden dolayı memurini aidesi hakkında takibatı kanuniyede bulunması iktiza eder. Halbuki şimdi burada mevzuubahis mesele Yasin Beyin sualıdır.

Memurini aidesinin bu şahsı neden şimdiye kadar aftan istifade ettirmediği hususunda da nazarı dikkati celbedebiliriz. Fakat şu suretle filân mücrimin aftan istifade etmesi lâzımgelir

tarzında ve bir fert hakkında doğrudan doğruya Meclisin karar ittihaz etmesine bir lüzumu kanuni yoktur.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Emsali vardır.

LÜTFİ B. (Malatya) — Bu tarzda emsal yoktur. Açıkta affetmek başka... Delail ve esbab göstermek suretiyle af başka...

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Muhterem arkadaşlar, malûmuâlileridir ki bundan bir sene evvel çıkan bir Af Kanunu şimdiye kadar hüsnüsüretle tatbik edilememiştir. İşte bu mazbatada mevzuubahsolan zavallının da; bu suretle aftan istifade edemiyenler meyânında bulunduğu Meclisi Âlinizin Adliye Encümeni tarafından yapılan tetkikat neticesinde anlaşılmıştır. Şimdi encümeni âliniz Af Kanunundan istifadesi lâzımgelen şu şahsın bir seneden beri hâlâ hapsanede bilâlüzum yattığını söyledikten sonra; bu af muamelesinin memurini aidesi tarafından yapılması lâzımgelir. Onlar yapsınlar ve bu hususta gayrikanuni hareketi görülenleri mesul edelim demek; serbestiyetini iddia eden bu adamın temadii mevkufiyetine sebebiyet vermektan ve bu suretle hilâfı usul hapsi eşhas hakkındaki Kanuna Meclisi Âlinizin de muvafakat ve müşareketinden başka bir şey değildir. Bu itibarla mevkuf bulunan bu şahsın derhal tahliyesi ve böyle aftan istifade edeceklerin bu istifadelerini temin etmeyen ve bu hakkı meneden memurini adliye hakkında da ayrıca takibatı kanuniyenin vekâletçe icra edilmesi adaletin icabatındandır. Bendeniz bu iki şekli Heyeti Celilenize teklif ediyorum.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Bendeniz de Refik Şevket Beyin fikrine iştirak ediyorum. Bu meselenin reye vaz'ı da doğru değildir. Yalnız Hakkı Hami Beye cevabolarak diyeceğim ki; encümen madem ki, bu şahsın gayrikanuni olarak temadii mevkufiyetine muttali olmuştur, bu hususta Adliye Vekilinin nazarı dikkatini celbederiz. Bunun temadii mevkufiyetine sebebiyet veren kimse o, kanun dairesinde tecziye edilmelidir. Şu mazbatayı reye koymak doğru olamaz. Çünkü evvelden bu ve emsali hakkında Meclisten bir Af Kanunu çıkmıştır. Bunu ayrıca reye koyarsak bir affı hususi mahiyetinde olur.

YASİN B. (Gaziantep) — Usul mevzuubahsoluyorsa bu hususta saatlerce söz söylenebilir. Eğer bu şahs Af Kanunundan istifade ediyor-

sa, meselenin doğrudan doğruya Adliye Vekâletine gönderilmesi lâzımgelir. Yok eğer bu mazbata, encümeninden bir tefsir mahiyetinde gelmişse ona söz yok. Fakat ortada tefsir de mevcut değildir. Bir istida üzerine evrakı hükmiyeti Adliye Encümeni tetkik ediyor ve aftan istifade edebilir diye karar veriyor. Bu kararı Meclisini tasdik etmesine lüzum yoktur. Doğrudan doğruya Adliye Vekâletine gönderilir. Bu şahıs aftan istifade ediyorsa şimdiye kadar neden ettirilmemiştir?

REİS — Efendim mazbatanın müfadi da bu şahsın Af Kanunundon istifade edebileceği hususunda nazarı dikkati celpten ibarettir; başka bir mahiyette değildir. (Reye, reye sesleri)

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Reis Bey Adliye Encümeninin mazbatasını reye koyunuz.

REİS — Başka söz alan arkadaş yok; mütaâlat aynı mealdedir. Mazbata da bu şahsın aftan istifadesi lâzımgelir mahiyetinden başka bir şekilde değildir. Binaenaleyh...

YASİN B. (Gazianteb) — Meclisi Âlinin tasvibine ihtiyaç yoktur. Bundan evvel buna mümâsil bir mesele hakkında da yalnız, Adliye Vekâletine gönderdik buyurmuşunuz.

REİS — Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Müzakere kâfi görüldü.

Adliye Encümeni mazbatasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsınlar... Mazbata ekseriyetle kabul edilmiştir.

11. — *Amasya Müddeiumumisi Süleyman Efendinin affı hakkında kanun lâyihası ve Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Amasya Müddeiumumisi Süleyman Efendinin bakiye müddeti cezaiesinin affı hakkındaki lâyihaya dair Adliye Encümeni mazbatası var; lâyihai kanuniye ve mazbata okunuyor :

19. 10. 1338

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Rüşvet ahzi suretiyle Devletin kuvayı maddiye ve mâneviyesini tenkis maddesinden dolayı on sene kalebentliğe mahkûm ve elyevm Amasya Hapsanesinde mahpus bulunan esbak Amasya Müddeiumumisi Süleyman Efendinin bakiye müddeti cezaiesinin affına dair tanzim kılınıp İera Vekilleri Heyetinin 19. 10. 1338 tarihli

icetimanda kabul edilen kanun ve esbabı mucibe lâyihaları raptan arz ve takdim kılınmıştır. İfayı muktazasıyle neticesinin işarına müsaadei Devletlerini istirham ederim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İera Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

Esbabı mucibe lâyihası

Rüşvet ahzi suretiyle Devletin kuvayı maddiye ve mâneviyesini tenkis eylemesinden dolayı Amasya İstiklâl Mahkemesince on sene müddetle kalebentlik cezasıyla mahkûm ve elyevm Amasya Hapsanesinde mahpus bulunan esbak Amasya Bidayet Müddeiumumisi Süleyman Efendinin müptelâ olduğu ile ve emrazdan dolayı muayenesinin ifa ve hakkında muamelei muktaziyei kanuniyenin icrası istirhamını havi Amasya İstinaf Müddeiumumiliğine ita eylediği istidaname üzerine mahallî etibbası tarafından badelmuaylene tanzim kılınan raporda mumaileyhin müptelâ olduğu hastalıktan dolayı hayatının tehlikede bulunduğu beyan edilmiş ve ledelhavale mumaileyhin hastalığı dolayısıyla tahliyesi muvafık olacağı Tıbbı Adli Müessesesi Müdüriyetinden de barapor ızbar kılınmış ve Meclisi İdarei livaca tanzim kılınan mazbata dahi bu zeminde bulunmuş olmakla mumaileyhin mâlûliyeti daimesinden naşi bakiye müddeti cezaiesinin affı hakkında iki maddelik bir lâyihai kanuniye kaleme alınmıştır.

MADDE 1. — Rüşvet ahzi suretiyle Devletin kuvayı maddiye ve mâneviyesini tenkis maddesinden dolayı on sene kalebentliğe mahkûm ve elyevm Amasya Hapsanesinde mahpus bulunan Esbak Amasya Müddeiumumisi Süleyman Efendinin mâlûliyeti daimesine binaen bakiye müddeti cezaiesi affedilmiştir.

MADDE 2. — İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili memurdur.

MADDE 3. — İşbu kanun tarihi tasdikandan itibaren meriyülikeradır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi

İera Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

Şer'iye Vekili
Abdullah Azmi

Müdafaai Milliye V. V.
Hüseyin Rauf

Adliye Vekili
Rifat

Dahiliye Vekili	Hariciye Vekili
Ali Fethi	Yusuf Kemal
Maliye V. V.	Maarif V.
Mehmed Vehbi	Mehmed Vehbi
Nafra Vekili	İktisat Vekili
Feyzi	Mahmud Esad
Sıhhiye ve Muaveneti	Erkânı Harbiye
İçtimaiye V.	Umumiye V. V.
Dr. Rıza Nur	Hüseyin Rauf

Adliye Encümeni mazbatası

Rüşvet ahzi suretiyle Devletin kuvayı mad-diye ve mâneviyesini tenkis etmek maddesin-den dolayı on sene kalebentliğe mahkûm ve elyevm Amasya Hapsanesinde mahpus bulunan Esbak Amasya Müddeiumumisi Süleyman Efendinin mâlûliyetine binaen bakıyei müddeti ce-zaiyesinin affına dair tanzim kılınıp İcra Ve-killeri Heyeti Riyasetinden mevрут 19. X. 1338 tarihli müzekkere mâmerbutat Heyeti Umumi-yeden encümenimize tevdi edilmekle mütalâa ve tetkik olundu. Mumaileyh Süleyman Efendinin temadii mahpusiyeti dolayısıyla müptelâ olduğu hastalığın tedavisi mümkün olmadığı gibi hap-sanede de sirayeti marazi ve muhiti için de zar-arlı olacağı Tıbbı Adlî Müessese Müdürü ve Amasya Sancağı Sıhhiye Müdüriyeti ve Hükü-met Tabîbi taraflarından tanzim kılınıp evrak meyanında bulunan raporlar münderecatından müsteban olduğundan mumaileyh Süleyman Efendinin mâlûliyetine binaen bakıyei müddeti cezaiyesinin affı muvafık görülmekle iki mad-deden ibaret olan lâyihai kanuniye berayı tas-diki Heyeti Umumiye'ye arz olunur.

Adliye Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Canîk	Kırşehir Mebusu
Emîn	
Kâtip	Âza
İsparta Mebusu	Biga
Tahir	Hamid
Âza	Âza
İçel	Kırşehir
Ali	
Âza	Âza
Maras	Karahisarı Sahib
Hasib	İsmail Şükrü
	Âza
Kayseri	
Sadık	

REİS — Efendim lâyihamn heyeti umumiyesi hakkında söz istiyen var mı?

ABDÜLHAK TEVFIK B. (Dersim) — Reis Bey rapor da okunsun...

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Biz tıbbi şeyden ne anlarız?

REİS — Belki anlıyan arkadaşlarımız var-dır.

Dr. MUSTAFA B. (Kozan) — Efendim okun-masına hacet yoktur, Tıbbı Adlî müessesesinden geçmiştir.

REİS — Tıbbı Adlî Müessesesi raporu oku-nacak, dinliyelim rica ederim.

Amasya Esbak Müddeiumumisi Süleyman Efendi hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti Adliye Vekâleti Tıbbı Adlî Müesse-sesi Müdüriyeti raporu :

Mumaileyhin vazîlyeti bünyevîye, fakrûddem, asammiyeti zirvei rici yümna, karakimat ve hara-hiri karkaiye ile müterafik olarak kasaâtında elyafı elâstikriye ile beraber müspet müvellidi edran koh cerasimi gibi ârazı eismaniye ve hur-debiniye ibraz ettiği, mürsel mufassal rapor mü-fadından anlaşılmağa şu suretle vahimülâkibe, sillivüttabia bir marazı rievîye müptelâ olduğu tahakkuk eden ve aynı zamanda hapsanede si-rayeti marazi dolayısıyla muhiti için de zararlı olacağı büştübah bulunan merhumun binnetice tahliyesinin muvafıkı fen olacağı mütalâasiyle iadeten Umuru Cezaiye Müdüriyeti Aliyesine takdim.

16 Eylül 1338

Tıbbı Adlî Müessese Müdürü
Dr. Veliyüddin Tahsin

REİS — Efendim rapor hakkında bir diye-geğiniz var mı?

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Efendim rapor, kanunun tasrih ettiği şekilde değildir. Kanun diyor ki, rapor; müptelâ olduğu hastalıktan rehayabolamayacağına nâtik olmalıdır. Rapor bu şekilde değildir. Reddini teklif ederim.

Dr. MUSTAFA B. (Kozan) — Burası bir encümeni tıbbi değildir. Rapor üzerinde müza-kere olamaz. Bu rapor fennî tetkikat netice-sinde verilmiş ve bir müessesesi tıbbiyeden geç-miştir. Müzakereye lüzum yoktur.

ABDÜLHAK TEVFIK B. (Dersim) — Reis Bey rica ederim, etibba arkadaşlardan başka kim raporu anladiysa elini kaldırsın, hakikat

anlaşılmadan karar verilemez. Anlamadığınızı şeye nasıl karar vereceksiniz?

REİS — Efendim rapor okundu. Mevzuu müzakere rapor değildir. Maddelere geçiyoruz.

Dr. MUSTAFA B. (Kozan) — Adliye Vekilinden bir şey sormak istiyorum. Bu zat hakkında münferit bir rapor geliyor; haklıdır. Hastalığına binaen affi lâzımdır. Ancak orada diğer mahpusin de vardır. Bu raporu veren etibba, oradaki bütün mahpusini muayene etmişler mi? Bunlar içerisinde başka affa şayan olan kimse yokmuymuş acaba?

REİS — Efendim mevzuubahis, hapisanelerin sıhhi vaziyeti meselesi değildir.

Dr. MUSTAFA B. (Devamla) — Hapisanelerin sıhhi vaziyetinden bahsetmiyorum. Fakat o hapisanede bu zevatın başka daha birçok kimseler vardır. Onların içerisinde daha bu gibi emraza müptelâ olanlar var mıydı, yok muydu? Bunların heyeti umumiyesi muayene edilmiş mi? Adliye Vekilinin bu hususta malûmatı var mıdır? Usulen bütün mahpusinin muayenesi icra edilir ve bunlardan marazlarına nazaran şu ve şu şayanı aftır diye rapor verilir. Böyle muamele yapılmamış da yoksa yalnız bir zat hakkında mı rapor verilmiştir?

REİS — Emin Bey buyurun.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Efendim okunan raporun meali hulâsatan şudur. Bu adam müteverrimmiş. Tabiidir ki verem sâri bir hastalıktır. Fakat bu işlerle hapisanelerle uğraşan zevata sorarım. Hapisanelerde bunların acaba yüzde kaç sağlamdır? Yani müteverrim olmıyan acaba yüzde kaçtır? Hapisanelerimizin ne kadar berbat bir halde olduğu hapsaneleri gezenler, görenlerce ve uğraşanlarca az - çok malûmdur. Binaenaleyh af lâzımsa, böyle rüşvet ahzi maddesinden dolayı mahkûm olan, maznun olan adamların affedilmesi değil, içlerinde bigûnahlar olanları da vardır, mahpusların umumunu birden muayeneden geçirerek verem olanları affetmek lâzımgelir. Bendeniz böyle münferiden af taraftarı değilim.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Efendim, unumi hapsaneler mevzuubahsolunca - değil hasta hapisleri hapsetmek - ben Allah'tan rica ediyorum ki, vâkı olan kusurumuzdan dolayı Cenabıhak cümlemizi affetsin. Bugün hapsaneleri

umumi bir tarzda tetkik edecek olursak her birerleri birer maktelden ibarettir. Bunu Heyeti Celileniz Hükümete emretmeli, Hükümet bunlar hakkında tetkikat yapmalı. Şimdi bu bir tanesi affolunur, ondan sonra diğerleri için de ayrıca af çaresine bakılmalıdır.

LÜTFİ B. (Malatya) — Efendim, bu rapor mevzuu müzakere olamaz. Yalnız bu raporun vereceği hüküm bu adamın, bu malûliyetle temadii mevkufiyeti caiz midir, değil midir? Malûliyetle bunun temadii mevkufiyetinde bir mahzuru fennî yoksa bu yoldaki af talebi zaittir, yok eğer bir mahzuru fennî varsa mademki bu rapor yapılmış, gelmiştir ve encümen de kabul etmiştir, bu suretle kabulü lâzımdır. (Maatteessüf yok sadaları) İşte artık o ciheti rapor beyan edecek.

ABDÜLHAK TEVFIK B. (Dersim) — Efendim, kavanini mavzuamızda hastalık ne derecede ve ne şekilde olursa olsun hiçbir mahkûm - en mühlik bir hastalıkla malûl olsa bile - bu hastalık dolayısıyla affedilemez. Hastalık medarı affolamaz. Operatör Emin Beyin bu kürsüdeki izahatına nazaran bu müddeiumuminin müteverrim bir mahiyette olduğu anlaşılıyor. Müteverrim bir surette hasta olduğunu kabul etsek bile Hükümet; bu Meelis; onu ayrıca bir yerde tedavi ettirmek suretiyle o hastalığın önüne geçebilir, geçmezse uğurlar olsun, milletin düşmanla mücadele ettiği bir zamanda bu adam rüşvet gibi en ağır hiyaneti vatanıyeder madudolan bir fiile içtisar ettiği halde bunun bu kere de affını mücaseret etmek cidden züldür. Vallahülâzım günahdır. Böylelerine acımayalım efendim.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Züldür, züldür.

ABDÜLHAK TEVFIK B. — Rüşvet alanı affedelim, fiilîşeni yapanı afedelim. İzalci-bikredeni affedelim bu nedir?

Dr. ÂBİDİN B. (Lâzistan) — Arkadaşlar, (İşitmiyoruz sadaları) rica ederim böyle yapmayınız. (Devam sesleri)

Arkadaşlar bendeniz Tefvik Beyin aynen kanaatini taşıyorum. Doktor olduğum halde bir hasta ister asker olsun, ister ahalden olsun, hapsaneye gittiği vakitte eğer fazla hastalığı varsa, askerse - böyle müteverrimse veyahut diğer sâri hastalığı varsa - onu ayırır-

lar. Başka yerde başına nöbetçi korlar, hastaneye götürürler. Her yerde bu usul böylece caridir. Her nev'i şenaati irtikâbeden bir şahsı böyle affetmek doğru değildir. Geçenlerde de Müfid Efendi Hazretleri benim diplomamı almaya kalkışmıştı. (Handeler)

Fakat efendiler bütün mücrimiyetlere iştirak etmiş eşhası burada affediniz. Rica ederim, bu tekerrür etmesin, böyle cani herifleri ve doğrudan doğruya maksadı millimizi izmihilâle sevk eden bir adamı affetmek bence abestir.

REİS — Müzakerenin kifayetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü. Yalnız Gazianteb Mebusu Yasin Beyin bir takriri vardır. Fakat bu mesele ile alâkadar değildir.

YASİN B. (Gazianteb) — Şimdiki mevzuu müzakerede Meclisi Âlinin kanaati anlaşılıyor ki bu gibi mahkûmlar usulü dairesinde..

REİS — Yasin Bey bu takrir temenni mi?

YASİN B. — Evet, Meclisi Âlinin tasvibiyle temenni yoluna girebiliyor.

Riyaseti Celileye

Bilûmum mahpusanelerdeki mahkûminin ilel ve emrazi sâriyeye müptelâ olanlarının muayenesiyle neticesinin bir şekli kanunide Meclisi Âliye arzı hususunun tasviben Adliye Vekâletine tefliğini arz ve teklif eylerim.

Gazianteb
Yansin

REİS — Abdürrahman Lâmi Efendinin takriri de aynı mealdedir. Demek bu mesele ile alâkadar değildir. Mahpusinin muayenesini talebediyorlar. Tasvip buyuranlar lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Adliye Vekâletine gönderilecek değil, Dahiliye Vekâletine gönderilecektir. Hapsaneler Dahiliyeye merbuttur.

REİS — Efendim maddeyi aynen reyî âlinize vaz'ediyorum. Tadilname yoktur. Maddeyi tekrar okutuyorum.

HAFİZ MEHMED B. (Trabzon) — Efendim affı hususi için kanun yapmaya lüzum yoktur. Bu salâhiyeti icraiye mizdendir. Kanun affı umumi içindir. Bu affı umumi değildir, affı hususidir. Binaenaleyh salâhiyeti icraiye mizdendir. Bu af, salâhiyeti teşriyeden değildir ki kanun yapalım. Buna lüzum yoktur.

REİS — Meclisi Âlinin kararına iktiraf eden kanun gibi değil mi?

HAFİZ MEHMED B. — Hayır efendim; salâhiyeti icraiye mizdendir, salâhiyeti teşriyemizden değildir. (Maddeyi reye sadaları)

Esbak Amasya Müddeiumumisi Süleyman Efendinin bakiye müddeti cezaiyesinin affına dair Kanun

MADDE 1. — Rüşvet ahzi suretiyle Devletin kuvayı maddiye ve mâneviyesini tenkis mad-desinden dolayı on sene kalebentliğe mahkûm eylevm Amasya hapsanesinde mahpus bulunan esbak Amasya Müddeiumumisi Süleyman Efendinin mâlûliyeti daimesine binaen bakiye müddeti cezaiyesi affedilmiştir.

REİS — Birinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Madde kabul edilmiştir. (Anlıyamadık sadaları) Kabul edildi efendim.

MADDE 2. — İşbu kanun tarihi tasdikinden itibaren meriyüliçeradır.

REİS — İkinci maddeyi reyî âlinize vaz'ediyorum. İkinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. (Kaç el var sesleri) İkinci maddeyi reyinize vaz'ediyorum. İkinci maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İşbu kanunun icrasına Adliye Vekili Memurdur.

REİS — Üçüncü maddeyi kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

Kanunun heyeti umumiyesini reyî âlinize vaz'ediyorum. Kanunun heyeti umumiyesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

12. — *Osmancık Ahzi Asker Şubesi yazıcılarından Mahmud ile Şube Reisi Muammer Efendiye dair Adliye Encümeni mazbatası*

REİS — Osmancık Şube yazıcılarından Mahmud hakkındaki hükmün şayanı tetkik bulunduğu dair Adliye Encümeni mazbatası vardır. Okunacak :

Heyeti Umumiye

Rüşvet ahzederek ordunun kuvvei umumiyesini tenkis etmek cürmünden müebbet kürek cezasına mahkûm Osmancık Şube yazıcılarından Mahmud'a ait fıkrai hükmüye ile evrakı esasiye İstida Encümeninin 29 Nisan 1338 tarihli mazba-

tasiyle gösterdiği lüzum üzerine bu kere Makamı Riyasetten Encümene tevdi buyurulmuş olmakla tetkikatı lâzime ifa kılındı.

Fiili mezkûrda alâkadar gösterilen Şube Reisi Ali Muammer ve yazıcı Yozgadlı Bahrî'nin hareketi vâkıraları Umumi Seferberlik zamanında vukubularak iera edilen tetkikat ve tahkikat neticesinde Şube Reisinin âciz ve suidaresi ve yazıcıların rüşvet ve menafii şahsiyeleri mukabilinde birçok efradı ordunun kuvvei umumiyesinden hariç bıraktıkları ve şube kuyut ve defatiri esasîyesini ihticaca gayrisalih bir hale ifrag eyledikleri ve posta kuyudu ile sabit olduğuna göre merkumanın ailelerine evkatı muhtelifede yüz otuz beş bin küsur kuruş gönderdikleri ve binaenaleyh şubede bir hayli miktar da rüşvet döndüğüne dair hâsıl olan kanaati umumiye üzerine cümlesi tahtı muhakemeye alınarak Umera Divanı Harbinde cereyan eden muhakemei vicahiyeleri neticesinde Şube Reisinin üç mah hapsiyle tekaüde sevkine ve Mahmud ve Bahrî'nin dahi ikişer sene hapislerine ve şu kadar ki cürümlerinin Teceli Mücazat Kararnamesinin zamanı neşrinden evvel vukubulmuş olmasına binaen mücazâtı mebhusenin infazına mahal olmadığına dair 26 Eylül 1336 tarihli ilâm Ankara Kumandanlığına bâzı esbap dermeyanıyla tasdik edilmiyerek mezkûr Divanı Harbe iadesine ve o esnada İstiklâl mahkemelerinin dahi teşekkül etmiş olmasından ve zâtı meselenin kuvvei umumiyei Devleti kesir ve tenkisi cürmünden ibaret bulunmasından evrakı dâva (1) No. lu Ankara İstiklâl Mahkemesine bittevdî oraca cereyan eden muhakeme neticesinde Mahmud'la Muammer Beyin müebbeden ve Bahrî'nin on beş sene ve hali firarda bulunan Hacı Halil ve Halim'in on sene kürek cezasına mahkûmiyetlerine ve irtikâbeyledikleri elli bin liranın cezayı nakdî olarak istirdadına karar verildiği anlaşılmıştır. Cürmün zaman ve vukuuna ve İstiklâl mahkemelerince mamulinbih olan Firariler hakkındaki Kanununun tarihi vaz'ına nazaran müşeddidi ceza olan ahkâmın makabline şamil olup olmucağı hukukan cayı teemmül ise de İstiklâl mahkemeleri hükümlerinin katiyeti ve takdiratı vicdaniyeye müstenit ahkâm ve mukarreratı cezaiyesinin ademitenfizi gibi mülâhzaatı hukukiyyeye binaen balâda arz ve izah edilen safahatı muhakemeye göre iktizasın Maclisi Âlice takdiri

zımında Heyeti Umumiyyeye arz keyfiyete mütefikan karar verildi.

Adliye Encümeni

Reisi	Mazbata Muharriri
Canik	Biga
Emin	Hâmid
Kâtip	Âza
İsparta	Karahisarı Sahib
Tahir	İsmail Şükrü
	Âza
	İçel
	Ali Rıza

YASİN B. (Gazianteb) — Efendim, Meclisi Âlice öteden beri anlaşıldı ki, Adliye Encümeni İstiklâl mahkemelerinin hükümlerini tetkika salâhiyettar değildir. Bir defa bu meseleye karar verilmelidir. Çünkü İstiklâl mahkemelerinin vermiş olduğu bir hükmü encümen tetkik ediyor ve sayanı müzakere görüyor. Bir kere Adliye Encümeni İstiklâl mahkemelerinin mukarreratını tetkika salâhiyettar mıdır?

REİS — Encümen Yasin Bey'e cevap versin.

İSMET B. (Çorum) — Efendim Adliye Encümeninin bu mazbatası İstiklâl mahkemesinin bu meseleye vaziyed etmeye salâhiyeti olup olmadığını tetkik içindir. Encümen bu meseleye bu cürme vaziyed etmeye salâhiyeti olmadığından dolayı buraya sevk etmiştir. Yoksa encümen hükmün ref'i ve saire hakkında beyanı mütalâa etmiyor.

MUSTAFA SABRİ Ef. (Siird) — Encümen namına mı söylüyorsunuz?

YASİN B. — Efendim müzakere usul hakkında açılmıştır, esasa girişiyoruz, usul hakkında söyleyecektim. Müzakere usul üzerine açıldı. (Bu da usule dair efendim, sesleri)

İSMET B. (Çorum) — Osmançık Şubesi Çorum Ahzi Asker Kalemine merbuttu. Osmançık Şube Reisi ile yazıcıları Mahmud ve Bahrî'nin İstiklâl mahkemesince mahkûmiyetleri ve isnadolan cürüm hakkında yakından malûmatım olduğu için Adliye Encümeninin mazbatasında dahi müdellelen izah edildiği ve hile Ankara İstiklâl Mahkemesinin ilk teşekkül ettiği günde belki tesiri matlubu husule getirebilmek için mahkeme acele etmiş hilâfı salâhiyet meseleye vaziyed etmiş ve öyle bir hüküm vermiş ki, cürmün ortada ne menşei var, ne delili var hiçbir şey yok. Bu, Şubenin Reisi ile yazıcıları hakkında Harbi Umumi senelerinde - Çorum'da bulunduğum sıralardaydı - Çorum Şube Ahzi Asker Kalemine bir ihbarname verilmiştir, bunda deniliyor ki: Bunlar ba-

kaya ve firari efrattan para alarak suiistimal ediyorlar, irtikâbediyorlar - Harbi Umumi seneleri içerisinde diyorlardı - Çorum Şube Reisi Bey bu meselenin tahkikatına memur edildi. Ve netice tahkikatında ahzi rüşvete delâlet eder bâzi emarat ve delâil bulunduğundan dolayı evrakı tahkikeyesini Divanı Harba sevk etti. Divanı Harb, Ankara'daydı, bu meseleyi Ankara Divanı Harbi tetkik etti. 29 Eylül 1336 da ahzi rüşvet maddesinden - Adliye Encümeni mazbatasında beyan edildiği gibi - hüküm verdi. Fakat 1 Teşrinievvelde teşekkül eden İstiklâl Mahkemesiyle 29 Eylül arasında ve üç gün zarfında Divanı Harb Müşavir Adliyesine arzusunun tatmin edilmesini söyleyen mevki kumandanı esbabı nakz ve sair esbabı mucibe serdetmeksizin bu müerimleri İstiklâl mahkemesine sevk eder. İstiklâl Mahkemesi Kanununun cezayı tehdidisiyle nehyedilmeyen ve Harbi Umumi esnasında işledikleri isnadolan fiilin mahiyeti değişerek kuvayı madkiye ve mâneviye Devleti tenkis diyerek bunların birisini müebbet küreğe birisini de on sene muvakkat küreğe ve elli bin lira cezayı nakdiye mahkûm etmişlerdir. Osmaniç Ahzi Asker Şubesinin kuvvei umumiyesinden, Harbi Umumide kalan bakayanın adedini bin tane farz etseniz; Osmaniç gibi fakir bir yerde bu kadar liranın alınması imkânı var mıdır? İmkânı lâzımgelse elli bin lirayı istihsal etmek mümtenedir. Bu elli bin liranın ilâmında menşesine, suveri sübutiyesine dair bir şey yoktur. Hattâ bunun bir kısmı evrakı nakdiye ve bir kısmı da altın paradır ki, evrakı nakdiyeyi altın paraya tahvil edersek yüz küsur bin lira ediyor. Ahzi Asker Şubesinin kuvvei umumiyesinin parasını çekseniz bu miktara bâliğ olamaz. Bu hüküm böyledir. Binaenaleyh Adliye Encümeninin mazbatasında en ziyade şayanı ehemmiyet cihet İstiklâl Mahkemesi Kanunu ile nehyedilmeyen, onun cezayı tehdidisi altında bulunmayan bir suizan; bir ahzi rüşvet fiilinden ibaret olarak isnadedilen ve mahkemei aidesinde rüyeti lâzımgelen bir fiile vaziyet ederek aynı zamanda cürmün mahiyetini değiştirmekle beraber cürmün suveri sübutiyesi de olmadığı halde mümtenedi olan bir şey hüküm verilmiştir. Binaenaleyh bendeniz Meclisi Âlinin bu hükmü ref'ederek aidolduğu mahkemeye, yani Divanı Harba sevkı ile vicdan ve adaletin ancak burada tezahur etmesine taraftarım. Bunun için bu takirini veriyorum.

SALİH Ef. (Erzurum) — Doğrudur adalet böyledir.

DURŞUN B. (Çorum) — Bu mesele hakkında İsmet Bey arkadaşımızın verdiği malûmatı bendeniz de teyidederim. Daha fazla bir şey söylemeyeceğim. Görüyorum ki, bu meselede bir usulsüzlük ve netice itibariyle bir de haksızlık var. Malûmuâliniz bu cürüm, yani rüşvet alındığı sabit olsa bile, Kavanini Cezaiyemizde rüşvet cezası muayyendir. Bu cürüm için müebbet ceza verilemez. Kavanini Cezaiyemize, ve kavanini mevzuamıza ve kavanini tabiamıza gayrimuvafık olarak verilen bu hükmün, isterse İstiklâl mahkemeleri kararları lâyetegayyer olsun, ne olursa olsun; biz mahkemei vicdanımıza müracaat edecek olursak bu hükmün ref'i farz ve lâzımdır. Demin rüşvet meselesinden dolayı mevkuflar olan zatı affettik. Binaenaleyh Mahmud ve emsalinin merci kanunisi olan mahkemei tâbiisine verilmesi lâzımdır. Yine eğer rüşvet almışlar ve bu tahakkuk ederse Kavanini Cezaiyemizde mevzu olan ceza verilir. Yoksa bu suretle hükmedilemez. Müebbet ceza, idam cezası verilemez. Demin arkadaşımızın kaydettiği veçhile dairei intihabiyemizin en fakir kazası Osmaniç'tir. Orada bulunan tüccarların parasını, nakidlerini toplarsak yüz bin lira etmez. Orada bir yazıcı nasıl yüz bin liraya irtikâbeder rica ederim? Bunun Ankara İstiklâl Mahkemesinin esbabı mucibesinde de nasıl olduğu anlaşılıyor. Binaenaleyh rica ederim mahkemei aidesi meseleye baksın veyahut evvelece Divanı Harbin verdiği karar ıera edilsin.

SALİH Ef. (Erzurum) — İsmet Beyin takirini bir kere dinliyelim.

YASİN B. (Gazianteb) — Şimdi efendim hakikaten Meclisi Âlide İstiklâl mahkemelerinin hükmüne dair bir şey geçerse ya ilâmı tasdik veyahut affediyoruz. Bu İstiklâl mahkemeleri kararları bihakkin tetkik edilip de Meclisi Âlice reye konulduğu vakit ben bilâkaydüşart elimi kaldırım. Fakat Adliye Encümeni tetkika taraftar değilim diyor. Demek ki iyi tetkikat yapamıyor. Bu doğru değildir. Ben esasa girmiyorum. Mağdur olabilirler. Meclisi Âli bu İstiklâl mahkemelerinin bu gibi hükümlerini tetkik ediyorsa bir karar verir Adliye Encümeni tetkik eder. Biz de buna göre kararımızı veririz. İsmet Bey buyurdular ki; bu ihtilâfi merci meselesidir.

Evvelce Divanı Harb vaziyed etmiş meseleye, bilâhara da İstiklâl mahkemesi. Bir mahkeme daha vaziyed etmiyor ki merceini Adliye Encümeni halletsin? Esasen İstiklâl mahkemeleri hükmettikten sonra onların hükümlerinin katî olduğu ve Adliye Encümeninin tetkika salâhiyettar olmadığı, defaatle kiraren burada söyleniyor. Rica ederim ben nasıl elimi kaldırayım. Adliye Encümeni İstiklâl mahakimi mukarreratını tetkika salâhiyettar değil, aynı zamanda o mukarrerat hakkında kendi kendini salâhiyettar görüyor. Bunun için ben buna nasıl olur da rey verebilirim diye tereddüdediyorum. Meclisi Âli karar versin. Adliye Encümeni İstiklâl mahkemelerinin hükümlerini tetkika salâhiyettar desin. Ona göre karar verelim. Bir mesele müste'heredir. İstiklâl mahkemelerinin hükümleri katîdir diye elde bir şekil mevcudoldukça ve Adliye Encümeni de ben İstiklâl mahakimi kararlarını kanun hilâfında tetkika salâhiyettar değilim diye bağırıdıktan sonra bizim burada İstiklâl mahkemeleri kararları üzerinde ayrıca bir karar vermemiz bir hüküm vermemiz; hükmü tadil veya bilmem ne etmeliğimiz doğru değildir. Eldeki mazbata meselesi müste'heredir.

LÜTFİ B. (Malatya) — Efendim şimdi Heyeti Celilenin garip bir meseleye mâruz olduğunı görüyorum. Bu evrak Encümeni Adliyeye gitmiş, orası meseleyi tetkik etmiş, fakat mazbatasında affa, ademiaffa dair bir söz söylememiş, böyle olduğuna göre eğer İstiklâl mahakiminden sâdır olacak ahkâmı tetkik edeceksek bilvasıta buraya sevk edilen ahkâmı tetkik edip de diğerlerini mühmel bırakmak caiz değil, umum İstiklâl mahakiminden sâdır olan ahkâmı ales-seviye tetkik edelim. Yoksa böyle değil. Buraya sevk edilen ahkâmın tetkiki lâzımgelir zemininde beyanı mütalâa olunuyor. Halbuki bu da doğru değildir. Çünkü salâhiyet bahsettiğimiz İstiklâl mahkemesi bu dâvayı kendine ait görmüş ve bundan dolayı tetkikatını ifa etmiş, hükmünü vermiş.

SALİH Ef. (Erzurum) — Yanlış yapmış.

LÜTFİ B. (Devamla) — Şu halde elimizdeki tetkikat bize ne kanaat veriyor? Bu kanaat yoktur. Şimdi bize bir kanaat bahşolacak bir cihet varsa o da malûmuâliniz ki itimadımız olan Encümeni Adliyenin tetkikatı üzeri-

ne mesele şu şekildedir demesinden ibarettir. Bugün ise bu meselede Encümeni Adli bir hüküm vermiyor. Ya bu mazharı affolmaya lâyıktır veya değildir demiyor. Tetkiki heyete aittir diyor, işin içinden çekiliyor. Demek oluyor ki; encümenin de bunun mazharı affolmasına dair kanaati kâmileleri yoktur. Diğerlerinde şu esbabı mucibeden dolayı şayanı aftar diye söylüyordu. Bunun için şayanı af demiyor. Binaenaleyh elde bulunan bir hüküm vardır ki katîdir ve lâyetegayyerdur ve bunu kanunla tesbit etmişiz. Bizim bugün bir kanunla lâyetegayyer dediğimiz hükmü tağyir ederek bunları affetmekliğimiz doğru değildir. Eğer yaparsak bütün İstiklâl mahkemelerinin hükümlerini tetkik edelim. Değilse böyle müferrit tetkikat yapmıyalım. Reddini talebederim.

SALİH Ef. (Erzurum) — Reis Bey İsmet Beyin taktirini okuyalım.

İHSAN B. (Cebelibereket) — Efendim mesele Ankara İstiklâl Mahkemesinde cereyan ettiği için tabii alâkadar olmaklığım dolayısıyla söz söylemek mecburiyetinde bulunuyorum. Yalnız birçok deavi rüyet eden heyeti hâkimenin teferruatıyla bir adamın hakkında cereyan eden muameleyi hatırında hıfzetmesi imkânı yoktur. Bu mesele oldukça mühim bir meseledir. Hatırında kaldığına nazaran bu mesele Osmanlık Ahzı Asker meselesidir ki evrakı tetkik buyurduğunuz zaman hâdiseye yüz elli iki yüz bin liraya çıkar bir hâdisedir. Âdetta bir kısmı memleketin esnânı erbabını para mukabilinde vazifesine göndermemek için teşekkül etmiş bir kumpanyadır ve buna aid olan evrak bize verilmişti. Ve bize verildiğine nazaran bendeniz öyle zannediyorum ki, Divanı Harbde intacedilip bir hükme iltirân ettirilmeksizin bize verilmiştir. Bunun için mahkeme bunu salâhiyeti dâhilinde görmüştür. Yalnız İsmet Bey biraderimizle bir noktada ayrılıyoruz. Bunların hepsi olmuşsa çoğu Seferberlik zamanında olmuştur diyor. Mahkeme böyle içtihatla bulunmadı. Mahkeme henüz seferberlik vaziyetinde bulunduğumuz kanaatindeydi.

İSMET B. (Çorum) — Fiilin işlendiği tarih...

İHSAN B. (Cebelibereket) — Müsaade buyurun. Türkiye bir harbe girdi. Harbde Fransa ile İtalya ile İngiltere ile şununla, bununla mücadele sahasına dâhil oldu. El'an mücadele sa-

hasındadır. Sulh yapılmış değildir ve halen harbediyoruz ve aynı harb içerisinde cereyan eden vakayide sırf orduyu inhilâlden muhafaza etmek ve Türkiye'nin meşru ve mukaddes dâvasını temin etmek gayesiyle teşekkül etmiş olan İstiklâl mahkemesi, para mukabilinde ordu efradını, müdafaai askeriyeyi vataniyeden tecridetmek isteyenler hakkında ittihazi karar etti. Bunu kabul edip etmemek Heyeti Celilenize aittir. Fakat mahkeme vazifei vatanperveranesini yapmıştır ve haklıdır.

REİS — Şükri Bey Bolu yok mu?

YASİN B. (Gazianteb) — Takririm usul hakkındadır Reis Bey...

REİS — Efendim takririniz İstiklâl mahkemeleri hüküm ve ilâmlarını Adliye Encümeninin tetkika bir salâhiyeti olup olmadığı meselesidir. Bu esbabı mucibinin bir tefsiri mahiyetindedir. Bunun hakkında müzakere açılmadı.

YASİN B. (Gazianteb) — Üç aydır müzakere oluntuyor efendim.

REİS — Tefsir mahiyetinde olduğu için Heyeti Celilenin fetva verir gibi her meseleyi bu şekilde çıkarması doğru değildir.

YASİN B. (Gazianteb) — Reis Bey Makamı Riyasetten soruyorum. İstiklâl mahkemelerinin hükümleri katidir. İstiklâl mahkemi kanunî bir şekildedir. Nasıl oluyor da Adliye Encümeni İstiklâl mahkemeleri hükümlerini tetkik ediyor ve ne salâhiyetle Mecliste mevzuu müzakere oluyor?

REİS — Beyefendi, Makamı Riyasete ne gelirse, Heyeti Celileye arz eder. Netice Heyeti Celile kararıyla anlaşılır. Heyeti Celile salâhiyettar olup olmadığını kendi kararıyla bildirir ve bunun üzerine müzakere açmak için bir lâ-yihai kanunîye veyahut usulü dairesinde bir takrir vermek lâzımdır.

YASİN B. (Gazianteb) — Bir kelime ile mesele hallolunur. Adliye Encümeni bu hükümlerin tetkikine salâhiyettarım derse kâfidir.

İSMET B. (Çorum) — Efendim bendeniz Ankara İstiklâl Mahkemesinin vazifei vatanperveranesini ve sairesini üfa etmediği hakkında bir itihâm ve sairede bulunmadım. Yani İstiklâl mahkemesi tesiri nüfuz için acele etmiştir. Çünkü cürüm zamanı vulkunu tetkik etmemiştir. Cürüm 1335 senesinden evveldir ve aynı zamanda Tecil ve İnfaz Kanununa tâbidir.

İstiklâl Mahkemesi Kanununda bir cürüm cürüm olması için bir kanunun cezayı tehdidi altında işlenmelidir. Halbuki bu cürüm çok evvel işlenmiştir. Bu fiil kanunumuza göre işlenmiştir. Mahkeme nehyetmediği bir fiili o kanunun içerisine koymuştur.

LÜTFİ B. (Malatya) — Öyle kanun yoktur.

İSMET B. (Çorum) — İstiklâl Mahkemesi Kanunu vardır. Bu kanun mücazati şedideyi ihtiva etmektedir. Binaenaleyh İstiklâl Mahkemesi Kanununun neşrinden evvel bu fiiller o mücazata tâbidi. Bu bir kaidei hukukiyedir ki, lâ-yetegayyerdır. Bu hem Tecili İnfaz Kanununa tâbidir, hem de İstiklâl Mahkemesi Kanununu tanıyorduk ve o kanun elyevm meriyüliçeradır. Binaenaleyh hem Tecili İnfaz Kanununa tâbi hem de İstiklâl Mahkemesi Kanununun mücazati tehdidiyesine dâhil değildir. Bu cürüm Harbi Umumi esnasında ve bu harbden çok evvel işlenmiştir. İstiklâl mahkemesi buna vaziyed edemez. Aynı zamanda böyle hırsız kumpanyası denilemez. Efendiler hırsız kumpanyası diyebilmek için Osmanlık kazasının kuvvei umumiyesine bakmalı ve o kuvvei umumiyeden ne kadar bakmaya kalmış onu anlamalı ki ondan bu para alınabilsin. O yoktur. Osmanlık Şubesi Harbi Umumiye iştirak etmemiş mi? Bakaya denilen yüz, iki yüz insandan elli bin lira alınabiliyor mu? Bu imkânsızdır. İstiklâl mahkemesi belki ordu üzerinde bir tesir icra etmek için vatanperverlik hissiyle acele etmiştir. Kendi salâhiyeti dâhilinde olmayan bu meseleye vaziyed etmiş, aynı zamanda menşei, suveri sübutiyesi olmadan bu cezayı ita etmiştir ve ancak Heyeti Aliyenizin mahkemei adaleti viedaniyesi bunu refi ve makamı aidine sevk eder, başka çare yoktur.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Efendim mevzuubahsolan mesele, bir meselei hukukiye olmak itibariyle mevcut kuyudattan alâvecittasdik değilse de evvelâ Osmanlık Şubesinde Riyaset ve yazıcılık eden zevatın ilk defa olarak ika ettikleri cürüm Divanı Harb defterinde şu suretle mukayyettir : (Seferberlik zamanında vukubulan tahkikat neticesinde Şube Reisinin aczi idaresi ve yazıcıların rüşvet ve menafii şahsiyeleri mukabilinde birçok efradı ordunun kuvayı umumiyesinden hariç bıraktıkları ve şubenin kuyut ve defatiri esasiesini ihticaca gayrisalih bir hale ifrağ eylediklerinden dolayı haklarında takibati

kanuniye başlamış ve Divanı Harb bunların muhakemelerini icra etmiş ve cezalarını vermiş ve cezayı verdikten sonra altına ilâve etmiş : Serd edilen cürümden dolayı değil, icra edilen muhakeme neticesinde bunların hareketlerini, zannedirim, dolandırıcılık mahiyetinde addederek verdikleri Cezayı Tecili Takibat Kanuniyle tevfiğ ve telif etmiş, fakat Divanı Harb kararları kesbi katiyet etmek için Divanı Temyizi Askerî Kanununun maddei mahsusası mucibince gösterilen müddeti kanuniyelerin müruru lâzımken Divanı Harbin mensubolduğu kumandanlık haiz olduğu salâhiyetine binaen Divanı Harb kararlarını tasdik etmemiş, itirazen iade etmiş. Binaenaleyh henüz Tecili Mücazat Kanununun bu mahkûmlar hakkındaki kabili tatbik olduğuna dair bir karar katiyen sâdır ve nafiz olmamıştır. Olmadığına nazaran henüz bidayette kesbi katiyet etmediğine nazaran elyevm bidayette vukubulmuş cürümler hitama ermiş değildir. Mücrimlerin muhakemesi de hitama ermiş değildir ve elde derdesti rüyet bir dâva vardır. Divanı harb bu suretle ordu kuvvei umumiyesine zarar iras edenlerin muhakemesini görmekte iken İstiklâl mahkemeleri işe başlamıştır. İstiklâl mahkemelerinin birinci vazifesi, asker firarilerine ve ordu kuvvei umumiyesini tenkis ceraimine aid olduğuna nazaran artık divanı harblerin ve sair mahakimin bu husustaki salâhiyeti kazaiyeleri merfu olmak itibariyle tabiatıyla bütün işleri mıntakaları bulunan İstiklâl mahkemelerine devretmeleri lâzımdı. Nitekim bugün dahi her hangi bir mıntakada İstiklâl mahkemesi tesis edersek, tesis ettiğimiz mahallerde mahakimi aidesinin gördüğü deavi tevakkuf eder ve doğrudan doğruya İstiklâl mahkemesine bütün evrak devredilir. İşte divanı harbde İstiklâl mahkemesinin salâhiyeti dâhilinde olan bu dâvayı kanunen salâhiyeti haricinde görmüş ve İstiklâl mahkemesine tevdi etmiştir. Binaenaleyh İstiklâl mahkemesinin bu dâvayı görmesi kanunidir ve Tecili Mücazat Kanununun burada esbabı mucibe olarak gösterilmesi ve cürmün kanundan evvel ika edilmiş olması, hükmün ref'i veyahut bu dâvanın yeniden bir mahkemeye gönderilmesi için sebebi kâfi ve meşru olamaz.

İSMET B. (Çorum) — Efendim (Kâfi sadaları)

NECİB B. (Ertuğrul) — Üç defa kürsüye çıkmaya Nizamnamei Dahilî müsaade ediyor mu?

İSMET B. (Devamla) — Bir noktayı tenvir edeceğim. Refik Şevket Bey cürmün zamanı vukuunu nazarı itibara almıyor. Cürmün zamanı vukuunu göz önüne getirince Tecili İnfaz Kanunu durur. Bu hususa nazarı dikkatlerini celbederim. Bu İstiklâl mahkemesinin aşağı - yukarı hükümlerinin acele verildiğinden bahsettikçe bunlar kendileri mahza adalet ifa ettikleri itikadiyle, yani noksanii adalet kabul etmemek suretiyle burada beyanı mütalâa ettiler. Çok rica ederim, eğer öyle bir şey olmamış olsaydı Meclisi Âli burada birçok hükümleri ref'etmezdi. Hâlbuki Meclisi Âli birçok hükümleri ref'etti. İnsandır, olur. Fakat bu hükmün suveni sübutiyesi yoktur. Biz demiyoruz ki, bu adamlar cürüm işlememişlerdir. Hayır bu adamlar cürüm işlememişlerdir. Fakat cürüm mahiyetini değiştirmiştir, binaenaleyh bunu aidolduğu divanı harbe gönderin diyoruz. Bunların cürmü ahzi rüşvettir. Bunlar bakaya efradından rüşvet almışlardır. Başka bir şey değildir.

BİRHÇET B. (Kângırı) — Efendim malûmu seniyezi Müzacaı Kanuniyenin affı hukuku hükümlerandendir, yani hukuku seniyezindedir. Fakat alehtlak ve alelûmum tasarruf olunur hukuktan mıdır acaba? Her nevi mahakimden sâdır olan kâffeı hüküm üzerinde mürettep bir de hukuku efrad vardır. Erbabı hukuk; affı, malûmu seniyez olduğu üzere, ükiye taksim ederler. Birisi affı umumi, diğeri affı hususidir. Affı umumi nef'i âm için, idarei memleket için, hikmeti hükümet için vâkı olan aflardır ki, cürüm vâkı veya gayrivâkıdır. Her suretle vâkı olan aftır. Hükümet kendi dairei idaresinde bulunan efradı hüsnü idare edebilmek için bâzı bu gibi ceraimi umumiye ve hususiyede aflar yapar. Fakat affı hususiyeye gelince, hukuku efrad tamamen ona lâhiktir. Onun için iki kaide tutmuşlardır. Birisi hastalık dolayısıyla kabilli tedavi olmıyan bir kimse affolunabilir. Velhâsıl bunu da bir iki suretle tecviz etmişlerdir. Bu suretle affa gitmek de yine örf ve âdet olmak üzere yapılmış bir keyfiyettir. Mukannen ve mansus değildir. O halde bunun istimali keyfi ve alehtlak bir surette cereyan eder. Binaenaleyh kazayayı muhkemede talili kaza suretiyle affa, tahfife gitmek pek doğru bir şey değildir. Onun için bir kanun vaz'edilir. İadei muhakemeyi bilirsiniz, kabil olmıyan şeylerdendir. Hattâ bu gibi keyfiyet de gayet imsakdar

bir surette Heyeti Celilenizin idarei keyfiyet etmesi lâzımgelir. Binaenaleyh bu meselede talihî kaza suretiyle af ve tahfifi ve diğer surete kalbi cihetine gitmek doğru değildir. Eğer hükümde bir hata varsa onun bir çarei hallini bulmalı ve bilkanun bir mahkemedan hakikaten onun aleyhinde bir hüküm alınarak ref'i cihetine gidilmek imkânı vardır. Yoksa başka türlü olamaz.

REİS — Efendim, müzakerenin kifayetine dair takrir vardır. (Kâfi sadaları) Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Müzakere kâfi görüldü. Efendim elde bir hüküm var. Mahkûm istida veriyor. Malûmuâliileri müzakere cereyan etti. Şimdi İsmet Beyin buna dair bir şakrini var. İsmet Bey hükümü tahlil ederek evrakın mahkûmüne aidesine tevdiini teklif ediyor. Takriri okuyoruz.

Riyaseti Celileye

Geçen Harbî Umumi seneleni zarfında Osmanlı Ahzî Asker Şubesi umur ve muamelâtında vukua getirdikleri yolsuz ahvalın dolayısıyla alelûsul haklarında iera kılınan tahkikatı askeriyeye üzerine divanı harba tevdi ve teslim edilmiş olan mezkûr Şube Reisi Binbaşı Ali Muammer Beyle yazıcı neferi Mahmud ve Bahri bil-muhakeme muhtelif cezalarla cünha derecesinde mahkûm edilmiş oldukları halde hükümü mezkûrun mafevk ikumandanlıkça tasdik olunmuş olarak hükümü vâkı nakzolunduktan başka mahkemenin salâhiyeti kazaiyesine müdahale ederek nakzı hüküm zımında mesrut mütalâat arasında işin İstiklâl mahkemesine tevdiine dair verilen emirle maznunlarla evrakı dâva (1) numaralı Ankara İstiklâl Mahkemesine tevdi olunarak Ali Muammer Beyle Mahmud'un müebbeden ve Bahri'nin on sene küreğe mahkûmiyetine ve elli bin liranın cezası nakdî olarak kendilerinden istifasma hüküm ve karar verilmiştir.

Halbuki Encümeni Adliye mazbatasında mestur olduğu üzere maznunlara isnadolunan cümün İstiklâl mahkemelerinin teşekkülünden ve Tecelî İnfaz Kanunundan mukaddem vukubulmuş olmasına göre İstiklâl mahkemelerinin bâdii teşekkülü olan kanunun bu kabîl ef'al ve cereime şâmil olamayacağı ve hukukan mücazâtı şedidei fevkalâdeyi istilzam eden kavaniinin makabline teşmil edilemeyeceği âşikâr olup

İstiklâl mahkemesinin bu noktaya atfı dikkat etmiyerek ve hassaten mücazâtı nakdîye olarak tahsiline karar verilen cezası nakdînin menşei ve sureti vuku ve sübutu taharri ve tetkik edilmiyerek alelûtlak tahsiline hüküm ve karar vermek muvafıkı adil ve mantık olamayacağından ve erbabı cereime her ne makam ve mevkiide bulunursa bulunsun tâbi olacağı hâkimi tabîi huzuruna sevkinden mahrum etmek hukuku esasiye ve kavaniini cezaizemize münafi ve mugayir olduğundan İstiklâl mahkemesi hükümünün ref'iyle evrakın aidolduğu divanı harba tevdi ve Tecelî İnfaz Kanununa tevfilkan gayrimevkuf olarak ierayı muhakemelerini teklif eylerim.

Çorum Mebusu
İsmet

REİS — İsmet Beyin takriri okundu. Bu takriri kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmedi. (Anlaşılmadı sesleri.) Efendim Adliye Encümeninin tereddüettiği hususat Heyeti Celilece kabul edilmiş okdu. İstiklâl mahkemesinin hükümü ipka olundu.

Affa dair diğer Adliye Encümeni mazbataları okunacak.

13. — *Burdur İvası Baytar Müfettişi Sabıka Kasım Efendi hakkındaki İstida Encümeni mazbatasına dair Adliye Encümeni mazbatası*

Adliye Encümeni mazbatası

Konya İstiklâl Mahkemesince mahkûm Baytar Müfettişi Kasım Efendi hakkındaki evrakı hükmiye ve teferruatı tetkik olundu. ●

Vazifei memuriyetini suiistimal ile Aşçı Hamid'in dükkânında bulunan bayrağı alarak yemek masasının üzerine sermek suretiyle bayrağımızı tahkir eylediğinden mahkûm bulunan Baytar Müfettişi Kasım Efendinin tarihi ikai cürmüne nazaran 19 Kânunuevvel 1337 tarihli hiyaneti vataniye cereiminin affına dair olan kanundan istifadesinin tabîi bulunmasına binaen evrakının takımıyle Adliye Vekâletine tevdiine karar verildi.

20 Teşrinisani 1338

Reis
Canik
Emin

Mazbata Muharriri
Karahisarî Sahib
Mehmed Şükrü

Kâtip
İsparta
Tahir

Âza
Biga
Hamid

Âza
Karahisarî Sahib
İsmail Şükrü

REİS — Efendim, Baytar Müfettişi Kasım Efendinin aftan istifade edeceğine dair Adliye Encümeni mazbatasını okundu. Bunun hakkında söz istiyen var mı? (Yok, yok sesleri.) O halde mazbatayı reyîâlilerine vaz'ediyorum. Mazbatanın tasviben Adliye Vekâletine havalesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

14. — *Hiyaneti vataniyeden Aksaray mahkemesince üç sene küreğe mahkûm Mıgırdıçoğullarından Karabet ve rüfekası hakkındaki evrakı hükmiyeye dair Adliye Vekâleti tezkeresi ve Adliye Encümeni mazbatasını*

REİS — Efendim, inayet buyurunuz. Evrakı varide bitsin. Karabet hakkında Adliye Encümeni mazbatasını var. Okunacak.

Heyeti Umumiyye

Hiyaneti vataniye cürmünden dolayı maznunualeyh olan Aksaray kazasının Çelebi mahallesinden Mıgırdıçoğlu Karabet, hali firarda bulunan Kasbar ve Simon ve Mıgırdıç haklarında Aksaray Bidayet Mahkemesinde cereyan eden muhakeme neticesinde merkurumun muvafık hareketi olan Hiyaneti Vataniye Kanununun üçüncü maddesine tatbikan üçer sene müddetle kürek cezasına mahkûmiyetlerine dair ittihâz olunan kararı havi evrakı hükmiye Heyeti Umumiye kararıyla Adliye Encümenine tevdi kılınmış olmakla vicahen mahkûm edilmiş olan Mıgırdıçoğlu Karabet hakkındaki fıkrai hükmiye üzerine tetkikatı lâzime iera ve iktizası müzakere olundu.

Evrakı hükmiye müeddasına nazaran merkurum aleyhinde hükme sebep ittihâz edilen hâdisenin tarifati kanuniyeye muvafık ve hiyanet mahiyetinde ad ve telâkki olunamayacağına ve vukuu dahi yalnız bir şahidin ifadesine inhisar eden hâdisenin mütahakkukuzuhur olduğu farz ve kabul edilse bile tefevvühatı âdiye menzilesinde bulunduğu binaen merkurumun mahkûmiyetine dair lâhik olan hüküm ve karar mugayiri adil ve kanun görülmüş olduğundan ref'ıyla sebebi âharla mevkuf olmadığı takdirde merkurum Karabet'in ihlâye sebilinin Heyeti Umumiyyeye arzına bilittifak karar verildi.

Adliye Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Canık Biga
Hamid

Kâtip

İsparta

Tahir

Âza

Karahisarı Sahib

Mehmed Şükrü

Âza

Maras

Âza

Karahisarı Sahib

İsmail Şükrü

Âza

Diyarbakir

REİS — Efendim mazbata hakkında söz istiyen var mı?

YASIN B. (Gazianteb) — Tefevvühatı âdiye mi diyor? Anlaşılmadı.

REİS — Tefevvühatı âdiye efendim.

NECİB B. (Ertuğrul) — Bu meselenin esası hakkında bendeniz arzu malûmat edeceğim. Gayet yanlış bir teamül açıyoruz. Vakaa bu gibi evrakı hükmiye üzerine münakaşa yürür. Leh ve âleyhinde söz söylenir. Fakat bunun mahiyeti zannedersen, tasdikî Hükümdariye gelmesi mahiyetindedir. Derecatı mahakimden geçmiş, muhakemesi görülmüş, bu gibi evrak Hükümdarın eline geldiği zaman okur, arzu ederse affeder, affetmezse tasdik eder. Biz de öyleyiz. Evrak gelir, münderecatı okunur, münderecatının ne olduğuna anlamak için Adliye Encümenine veriyoruz. Orada telhis edilir, buraya gelir ve burada okuruz. Binaenaleyh bunların bilâmünakaşa reye vaz'ı lâzımgelir. Birçok zamanlarımız kaybolmaktadır. Bakınız ne kadar zamanlarımızı kaybettirdi. Münakaşa bari tenevvürü mucib-olsa, bilâkis münakaşa lehte ve aleyhte söylemek suretiyle teşevvüşü muciboluyor. Bendenize kalırsa hükümün hulâsası okunmalı ve reyî işari ile reyimize vaz'edilmeli. Meclisi Âlinin mahkeme haline gelmesi doğru değildir. Hüküm zaten mahkemedan geçmiştir.

REİS — Efendim öteden beri malûmuâliniz böyle oluyor. Çünkü tasdik edecek Meclisi Âlidir. Başka söz istiyen var mı? (Yok yok sesleri.) O halde mazbatayı reyî âlinize vaz'ediyorum. Karabet hakkındaki mazbatayı tasvîp buyuranlar lütfen el kaldırsın. (Reddedilmiştir sadaları) Müsaade buyurun efendiler Karabet hakkında Adliye Encümeninin, tahliyei sebilene dair mazbatasını kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edildi.

8. — İKİNCİ DEFA REYE KONULAN
KANUN1. — *Üç milyon liralık avans itasına dair Kanun*

REİS — Efendim evrakı varide bitti. Geçen içtimada İstanbul Avans Kanununu reye vaz'etmiştik. Ekseriyet hâsıl olmamıştı. Binaenaleyh ikinci defa olarak reye vaz'edeceğiz. Lütfen reylerinizi istimal buyurunuz. Kabul edenler beyaz, etmeyenler kırmızı pusla versinler.

HAMDİ B. (Gene) — Reis Bey reyler yoklama ile yapılmış, ekseriyet yoktur.

REİS — Efendim. Reylerini istimal buyurmayan arkadaşlar reylerini istimal etsin. İstih-sali âra hitam bulmuştur.

9. — *İstanbul Mebusu Dr. Adnan Beyin vazifei vataniye ile İstanbul'a gönderileceğine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi*

REİS — Tasnif yapılmıcaya kadar İcra Vekilleri Reisi Beyin bir tezkeresi var, onu okuyacağız.

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

İstanbul Mebusu Dr. Adnan Beyefendi vazifei vataniye ile Dersadet'e izam kılınacağından muktazi muamelenin ifasına müsaade devletlerini arz ve istirham eylerim efendim.

9 . XII . 1338

T. B. M. M. İcra Vekilleri
Heyeti Reisi
HüseynRauf

REİS — Efendim, Dr. Adnan Beyefendi bir hizmeti vataniye ile İstanbul'a gönderileceğinden mumaileyhin İstanbul'a gönderilmesini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

2. — *Diyarbakir Mebusu Hamdi Efendiye izin verilmesine dair tavriri.*

REİS — Efendim müsaade buyurulursa Divanı Riyasette mısap yoktur. Halbuki Diyarbakir Mebusu Hamdi Efendi Hazretleri mazereti meşruasına binaen mezuniyet istiyor. Tabii Divanı Riyaset bu bapta bir karar ittihaz edemedi. Onun için Meclisi Âlinize müracaat ediyor. Tensip buyurulduğu takdirde üç ay mezuniyet vereceğiz.

Riyaseti Celileye

Âzasının mevcudolmaması cihetiyle Divanı Ri-

yaset içtima edemiyor. Binaenaleyh mezuniyet için vukubulan müracaatlar de bu yüzden bir karara iktiran edememekte ve bendeniz de hasta ve gün geçtikçe mevsim de kısa doğru ilerlemekte olduğundan mezuniyetimin doğrudan doğruya Heyeti Umumiyyeden istihsal buyurulmasını talep ve teklif ederim.

9 . XII . 1338

Diyarbakir Mebusu
Hamdi

REİS — Efendim Hamdi Efendi Hazretlerinin üç ay mezuniyetini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

6. — *Konya Mebusu Refik Beyle arkadaşlarının İstiklâl mahkemesi âzalarının harcırahlarına dair tavriri*

REİS — Efendim, arkadaşlarımızın İstiklâl mahkemelerinde buldukları zamanki harcırahlarına dair bir tavrirleri var okunacaktır.

Riyaseti Celileye

Heyeti idarece İstiklâl mahkemeleri heyetlerine ait hesabâtın tetkiki vesilesiyle bâzı nokta nazar farklarının Heyeti Celilenin pişgâhı tetkik ve âdilânesine arzını lâzimedden addettik. Maksadı arz ve izahtan evvel bu cihetin bu vesile ile de bir defa daha arz ve tafsili faideden hali olmasa gerek. Mevcudiyeti milliye ve istiklâli vatanımızın her taraftan hainane maksatla duçarı tecavüz ve tehdidolması üzerine milletin tercümanı azim ve imanı olarak dünyalara karşı milletin varlığını, istiklâlini korumak ve kurtarmak üzere Büyük Millet Meclisi namı mübecceliyle toplanan Heyeti Celilelerinin şimdiye kadar millet ve vatan yolunda takibettiği mâkul mutedil, metin ve celâletkâr hattı hareket milletin azim ve kudretini düşmanlarımızla beraber dünyalara karşı göstermiştir. İşte bu çok ulvi ve vatanperverane faaliyet devresinde Heyeti Celilece ittihaz buyurulan mukarreratı mühimme ve vataniye arasında hiç şüphesiz denebilir ki, İstiklâl mahkemelerini tam zamanında teşkil ile mücadele milliyemizin takviye ve milletimizi daha yakından makasadı hakikiyemiz hususunda tenvit gibi; binnetice de tahakkuk ettiği veğhile en isabetkâr bir icraatda bulunmuştur. Müstağni arz ve beyan olduğu üzere nâmert düşmanlar bir taraftan mübarek topraklarımızı yer yer istilâ ile Türkün al kanını hunharane bir surette

akıtırken diğer taraftan da İblis gibi viedan ve kanaatlere tasallut ederek efkârı teşviş ve tağlita ve mâneviyatımızı sarsmaya yeltinmiştir. Tam zamanında Heyeti Celilenin kudret ve kuvveti namına faaliyete başlayan İstiklâl mahkemeleri birçok hainane makasidî her tarafta tevkif ve imhaya mâtuf ieraatına devam ve tevfikihüda ile hainlerin temadii faaliyetlerine karşı da bir seddiahenin olmuştur. Bu, çok makaddes ve mübeccel makasidîm ifası maksadiyle hali faaliyete getirilen ve sinei Meclisten çıkan heyetlere karşı kimbilir ne gibi bir kanaat mahsulü olarak arasıra müphem olduğu kadar mânidar iyhamların sık sık tekrarı ve bundan mülhem olarak mezkûr heyetlerin tetkiki hesabâtı neticesinde senedat ve vesaike mutebere ile vâkı mehuzat üzerinde heyeti idarenin yanlış bir telâkki neticesi bâzı kalem hesabâtı kabul etmiyerek zimmet göstermesi işbu takririn Heyeti Celilelerine arzına saik oldu.

Evvelâ şurasını bir defa daha hatırlatmak lâzımgelir ki, 1336 senesinde İstiklâl heyetleri teşkil faaliyete geçtikten sonra bu heyetlerin harırah ve yevmiyeleri hususunda Divanı Riyaset çok musip bir karar ittihaz ederek hiçbir kanunda ve hattâ Harırah Kararnamesinde sarahaten mezkûr olmıyan bu nevi heyetlere vazifelerinin şumul ve vüsatini nazarı dikkate alarak bilûnum müfettişlerin tâbi olduğu ahkâma tevfiikan harırah ve yevmiye almalarını zaruri görmüş ve olveçhile verdiği karara tevfiikan yevmiye ve harırah almalarını tasvibetmiştir. Divanı Riyasetçe müttehas bu karar muahharan mezkûr heyetlerin tetkiki hesabâtı sırasında Heyeti Celilece de tasvibe iktiran ederek her veçhile sayanı mata bir şekil iktisabetmiştir. 1337 senesinde teşkil ve faaliyete getirilen İstiklâl mahkemeleri heyetlerine aidolmak üzere o sırada verilen bir takrir üzerine müzakere cereyan ederken her ne kadar heyetlerin yevmiye almaması hususunda Heyeti Celilece bir kanaat izhar buyurduğu İstiklâl heyetlerinin müfettişler gibi merkezlerde oturduğu zamanlar yevmiye almamaları hususuna maksur ve münhasır olup şimdiye kadar bütün şubatı Devletçe mabihittatbik Harırah Kararnamesinin bu cihete ait sarahatini iptal mahiyetinde asla tecelli etmemiştir. Alelhusus Meclisi Âlinin birçok mesailde ve keratle ilân ve izhar buyurduğu bir kanaate göre bir kanunun hükmünü ret, cerh veya

tadil için yine aynı suretle maddei kanuniye lâzımdır. Binaenaleyh 1336 senesi İstiklâl heyetleri nasıl ve ne gibi esbabı mucibe ve zaruriyeye binaen harırah ve yevmiye almışlarsa 1337 heyetlerinin de aynı sebebe ve zarurete binaen yevmiye ve harırah almaları icabetmektedir.

Bu noktada çok mühim ve adli bir noktai nazarı izah zaruretindeyiz. Mukaddemede kısmen arz olunduğu üzere memleketimize dâhilden ve hariçten musallat olan hain ve işra ile karşı karşıya bıraktığımız envai mühalikle muhat bir sahai faaliyete attığımız rüfekanızdan bir kısmına yani 1336 senesindeki heyetlere semahat ve adaletle muamele edip de 1337 senesindeki heyetlere yani aynı emel ve aynı maksat uğrunda koşanlara adli hak ile gayrikabili tevfiik bir muameleinin değil tatbiki hattâ mevzuu müzakere olmasını bile Heyeti Celilenin kabul etmiyeceğinden ümitvarız. Bir de şurasını kemali emel miyetle kayıt ve işaret ederiz ki, bileümle devairi hükümet müfettişleri ile teftiş vazifesiyle yine devairi hükümetten gönderilen heyetlere Harırah Kararnamesinin sarahati mevcudesine göre altı bin kuruş üzerinden yevmiye ve harırah verilirken Meclisi Âlinin kudret ve kuvvetini temsil eden nâmahdut vazai fi teftişiyeye saire ile tazvif ve intihap buyurulan İstiklâl mahkemeleri heyetlerinin bu maddei kanuniyeden istifade etmemesini Meclisi Âli, ümid edilir ki, kabul etmiyecektir.

Konya Mebusu	Mardin	
Refik	Necib	
Manisa	Karesi	
Edhem Fehmi	Hacim Muhiddin	
Denizli	Sinob	
Yusuf	Mehmed Şevket	
Kângırı	Hakkâri	
Neşet	Mazhar Müfid	
Kütahya	Urfa	Trabzon
Cevdet	Ali Saib	Nebizade Hamdi
Canik		Yozgad
Emin		Bahrî

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Reis Bey müsaade buyurursanız bir şey arz edeceğim takrir pek uzundur, takrir sahipleri kim ise hulâsaten bildirsiner.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Meclis hesabâtının tetkiki için intihabedilen heyete İstiklâl mahkemeleri âzalarına aidolan hesaba-

tın da rüyeti emredilmişti. Meclisi Âlinizce bu hesabatın rüyeti esnasında tetkiki hesap heyetinin vâkıf olduğu ahvali tamamiyle Heyeti Âlinize arz etmek istiyorum. İstiklâl mahkemeleri tâyin buyurulduğu sırada ne suretle harcırah verileceğine dair mebde de Heyeti Âlinizce bir karar verilmemiş, yalnız İstiklâl mahkemesi âzaları intihap buyurulmuş. Mesele heyeti idareye intikal edince heyeti idare bu meseleyi Divanı Riyasetten sual etmiş. Nizamnamei Dahilîde buna dair bir sarahat olmaması dolayısıyla Divanı Riyasete demiş ki : İstiklâl mahkemesi âzası sıfatıyla gidecek arkadaşlara ne yevmiye verilecek? Bunu tâyin buyurunuz, biz de ona göre muamele yapalım. Divanı Riyaset düşünmüş, demiş ki; müfettişler misillü muamele yapın. Heyeti idare de Harcırah Kararnamesini açmış, müfettişlere aidolan fıkra'yı okumuş, onda deniliyor ki : Müfettişlere altı bin kuruş üzerinden harcırah verilir. Saatte on beş kuruş harcırah yevmiyesi verilir. On beş gün bulunduğu daireden çıkar başka daireye giderse o müddet için de ayrıca harcırah verilsin denmiş. Malûmuâliniz ki, müfettişler bir muhit için tâyin edilir. Meselâ Ankara vilâyeti; Ankara'ya livalar merbut olduğu zaman Ankara vilâyetinin Yozgad Sancağı var, Kırşehir Sancağı var. Ankara merkezdir. Müfettiş Ankara'da oturduğu zaman ikâmet yevmiyesi almaz. Fakat Yozgad'a giderse harcırahını alır. Yozgad'da da on beş gün için ikâmet yevmiyesi alır. Bunlara da bu suretle muamele yapılsın denmiş. 1336 senesi için bu suretle muamele yapılmış. 1337 senesinde bu mesele Meclisi Âliye intikal etmiş, Meclisi Âli ikâmet yevmiyesi verilmesin diye bir karar vermiş, 1336 senesi hesabatını tetkik eden arkadaşlarımız bu mesele ile alâkadar olmuşlar ve Divanı Riyasetin böyle bir karar vermeye salâhiyeti olmadığı halde vermiş demişler. Evet efendiler Nizamnamei Dahilîde böyle bir karar verir diye salâhiyet yoktur. Fakat vermez diye de sarahat yoktur. Evvele Meclisi Âlinize intikal ettirerek bunların yevmiyelerinin tesbit ettirilmesi lâzımgelirken yapılmamış, Divanı Riyaset kendisini salâhiyettar addetmiş. Yoktur salâhiyeti denildiği zaman, ne kadar kuvvet varsa; salâhiyetim vardır denildiği zamanda da o kadar kuvvet vardır. Bu meseleyi tetkik ettik, İstiklâl mahkemesine giden heyet bittâbi ücret almamış,

kendi tahsisatı ne ise onunla idarei maslahat etmiştir. Yalnız harcırah olarak vasatı 240 kuruş seyahat yevmiyesi verilmiş, harcırahları da altı bin kuruş üzerinden olmasından dolayı 240 kuruş tutmuş. Bir müfettiş bir yere gidiyor, bu parayı tamamen alıyor, sonra Heyeti Celilenizden memuriyete giden, memuriyeti mahsusa ile gönderilen arkadaşlara pek çok paralar veriliyor. Bizce İstiklâli Millînin mahfuziyeti için en ziyade fedakârlık gösteren bu arkadaşlarımızın aldığı 120 kuruş istiksar edilmemelidir. Mesele bundan ibarettir. Bir kısmı, Meclisi Âli verilmesin, dediği zamana kadar almıştır. Şimdi bu tazmin ettirmek isteniliyor. Bunu kendi vicdanımızla arz ederiz ki, istiksar edilecek meblâğ değildir. Tabii bu zevat ailesini beraber götürmemiş, bırakmış ve ona göre ayrıca masarif yapmış. Bir yere gideceği vakitte kendi için de masraf etmiş. İkâmet ettiği mahalde tabii bir ev tedarik edecek, yiyeceğini de ona göre tedarik edecektir. On beş gün için, yüz yinmi kuruş almış, Heyeti Celileniz, bunu ne suretle arzu ederse hal buyursun ki, bu hesap bitmiş olsun. Biz de hesabımızı ona göre rüyet edelim ve ikmal etmiş bulunalım. (Muvazenei Maliye Encümenine gitsin sadaları)

Binaenaleyh Meclisi Âli ne sarfiyat yapmıştır, nerelere sarf etmiştir? Bunun hesabını bitirelim. 1336 senesinin hulâsai hesabiyelerini verelim. Ondan sonra 1337 ye geçelim. Buna karar verilmesi lâzımdır. (Meclisin alınmamak hakkında kararı vardır sesleri) İşte bu doğru görülmüyor.

SALİH Ef. (Erzurum) — Beyefendi siz Divanı Riyaset hesabatına memur olduğunuz için buyuruyorsunuz ki, verilmiş, verilmemiş o başka bir meseledir. Bunların haklarıdır. Tabii alacaklarıdır. Yalnız Ankara İstiklâl Mahkemesi de burada oturduğu müddetçe ikâmet yevmiyesi almış mıdır?

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Ankara İstiklâl Mahkemesinin gittiği yerler vardır. Gittiği yerler için almıştır.

SALİH Ef. (Erzurum) — O haklarıdır. Bir şey demiyorum. O halde encümenine gitsin. Muvazenei Maliye Encümenine taallük eder bir meseledir. Encümenine gitmesi lâzımdır.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrirler vardır. Onları okuyoruz.

Riyaseti Celileye
Müzakere kâfidir.

Muş
Abdülğani

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. İstiklâl mahkemeleri âzalarına müfettişler misillû harcırah ve yevmiye itasını teklif eylerim.

9 . XII . 1338
Urfa
Pozan

REİS — Alemlâk olamaz. Encümene gitmesi lâzımdır.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Kararname sarahat vardır. Efendim, kararname sarahattir.

REİS — Efendim, Muvazenei Maliye Encümenine gitanesine dair takrir yoktur. Evvelimde müzakerenin kifayetini reye koyuyorum. Bu husustaki müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim. Bu takrir de arkadaşlarımızın takriri ile aynı mealdedir. Yalnız tereddüdettiğim bir cihet vardır. O da tâyini esamiye lüzum olup olmaması meselesidir.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Yahya Galib Beyin ifadesinden anladım ki, Meclis İstiklâl mahkemeleri âzasına harcırah verilmesin diyerek, bir karar vermiş, bu karar verildikten sonra bir kısmı almış, bir kısmı almamış. Şimdi almayan kısmı da alsın diye Yahya Galib Beyin bir teklifi vardır.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Efendim, bir kısmı almış, istirdadetmek istiyorlar. Çünkü Meclis haberdar olmadan verilmiş.

REİS — Yahya Galib Bey, almayıana verilsin değil, alanlardan istirdadedilmesin diyor. (Hayır sadaları)

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Almamışlar, almayıacaklar ve alanlardan da istirdadedilmiyecektir.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Efendim, şimdi bir kısmı almış, istirdadetmek istiyorlar. Bir kısmı da almamış. Bendenizin noktai nazaram bir İstiklâl mahkemesine verilir, bir İstiklâl mahkemesine verilmez. Bu nasıl olur? Hepsine verilmesi lâzımdır.

REİS — Rica ederim, müsaade buyurun. Müzakere kâfi görülmüştür.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Karar hilâfına yeniden bir tahsisat veriliyor. Bu, katiyen doğru değildir.

REİS — Müsaade buyurunuz. Müzakere kâfi görüldü. Arkadaşlarımızın seyahat ettikleri müddetçe müfettişler misillû harcırah ve yevmiye almaları mevzuubahistir. Alan ve almayan bu karar içerisine dâhil olması mevzuubahsolmaktadır ve bu teklif olunuyor. Reyi âlinize vaz'edeceğim. Yalnız tereddüdettiğim cihet şudur. Masarifi iltizam eden hususattan ise tâyini esami lâzımdır.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Tabii.

REİS — Harcırahlara ilâve mahiyetindedir. (Tağyirdir sadaları) Reyi âlinize arz ediyorum.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Meclisin kararı hilâfınadır.

SALÂHADDİN B. (Mersin) — Bütçede mucebi tağyir bir cihet olduğundan Muvazenei Maliye Encümenince görülmeden karar verilir mi? Encümene gitsin, encümen bunu muvafık bir şekle koysun.

REFİK ŞEVKET B. (Saruhan) — Seyyar vazîfeyi haiz olan âzaların hangi suretle harcırah alacaklarını takrir ve tefsir mahiyetindedir. Meclisin hakkı kararı vardır.

REİS — Mebusların seyahatleri için muayyen tahsisattan harcırah verilmektedir. Şimdiki mesele ise, müfettişler misillû verilmesidir. Vazife olduğu için Divana verilmesi icabederken bunlar hakkında Divanı Riyasetin verdiği karar mucebince müfettişler misillû muamele yapılmaması...

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Bu, Meclisin kararını fesheder.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Tekrar ediyorum. Meclisin evvelce «İstiklâl mahkemeleri âzalarına bundan böyle ikamet yevmiyesi verilmez» diye bir kararı vardır. Bu ise, evvelki karar hilâfına bir karar ittihaz etmektir. Bilmem bu nasıl olacaktır? Ne yolda halledilmek lâzımsa Meclisin vücdanına havale ediyorum.

YAHYA GALİB B. (Kırşehir) — Bilâtetkik verilen her bir karar mefsuhtur. Bu tetikatsız verilmiştir. Esas meseleyi mufassalan arz ettim. Müfettişler misillû harcırah alınacaktır, diye bir karar verildikte hepsi birden alacak demektir. Yoksa bu karardan başka türlüüsü olamaz. (Reye sesleri)

REİS — Başka türlü muamele yapmak için tarik yoktur. Yalnız arkadaşlarımızın, bize müfettişler misillü harcırâh verilsin diye takrirleri vardır. Kabul edip etmemek reyi âlinize aittir. Arkadaşlarımızın kendilerine müfettişler misillü tahsisat verilmesini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Ekseriyetle kabul edildi.

Müfettişler misillü muamele yapılacak. (Aksini reye koyunuz sesleri)

Efendim kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksinin reye vaz'ında ekseriyet hâsıl olamamıştır. Müfettişler misillü muamele yapılabaktır. (Mesele halloldu sesleri)

HAKKI HAMİ B. (Sinob) — Efendim tereddüt hâsıl olmuşsa kabul etmeyenler ayağa kalksın dence daha iyi olur. (Gürültüler)

REİS — Şüphelerinizi izale için öyle yaptım efendim.

NEBİL Ef. (Karahisarı Sahib) — Bundan evvel ilki defa tekrar ettiğim veçhile İstiklâl mahkemesi âzalarına ilkamet yevmiyesi verilmesine dair Meclisi Âlinin bir kararı vardır. Bugün bunun hilâfına ve o kararı nakzederek ikinci bir karar ittihaz ediyoruz. Rica ederim bunun

tâyini esami ile mi, yoksa reyi işarı ile mi olması lâzımgelir? (Gürültüler) Meclisi Âlinin viedanına havale ediyorum.

ABDÜLHAK TEVFİK B. (Dersim) — İstiklâl mahkemesi âzalıklarına gidenler yaygara ediyorlar. (Gürültüler)

REİS — Efendim bunun kanun hilâfında Muvazeneden para alınması... (Olamaz sesleri), (Masraf vardır sesleri)

Onun için ayrıca takrir verirsiniz. Bu mesele bitmiştir.

Efendim müsaade buyurun, üç milyon lira-lık avans itasına dair Kanunun reye vaz'ı neticesini arz ediyorum. Bu kanuna iştirak buyuran arkadaşlar (154) tür, (144) kabul, (5) ret, (5) müstenkif vardır. Binaenaleyh ikinci defa reye konduğu için (144) reyle kanun kabul buyurulmuştur.

Efendim bugün ruznamemizde istizah vardır. Nevahi Kanunu vardır. Maatteessüf vakiit kalmadı. Pazartesi günü saat birde içtima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat : 4,00

9. — SUALLERLE CEVAPLARI

1. — *Denizli Mebusu Yusuf Beyin, Tavas kazası dâhilinde icrayı faaliyet eden eşkiyanın neden derdest edilemediğine dair sualine İcra Vekilleri Heyeti Reisi Rauf Beyin tahriri cevabı*

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

1. — Denizli livasına merbut Tavas kazası eşrafından Kırdınzade Hacı İsmail Efendi ve üç arkadaşı Kızılca karyesi pazarından merkeze avdet etmekte iken yolları kat'edilerek bütün yolcular soyulduktan sonra bunlar dağa kaldırılarak külliyyetli fidyei necat alındıktan sonra bırakılmıştır.

2. Bundan sonra Karaköylü Hasan Efendi kezalik eşkiya tarafından dağa kaldırılarak bin lira fidyei necat alınarak bırakılmıştır ve muahharan Kızılca karyesi ahalisi Kurban Bayramı günü camilerde buldukları sırada kezalik kapılar tutularak eşraftan üç kişi

seçildikten sonra dağa çıkarılarak fidyei necat alındıktan sonra serbest bırakıldıkları ve bundan bir müddet sonra dahi kal'ai Tavas nahiyesi eşkiya tarafından basılarak efradı askeriyeden iki ve jandarmadan bir kişi katil ve eşraftan Hacı Ahmed ve biraderi Bekir ağalardan külliyyetli para ahiz ve gasıp ve nahiyeye müdürünü bir müddet beraber götürerek bilâhara bıraktıkları ve bunlardan evvel dahi Tavaslızade Devriş Ağanın mahdumu Ali Beyi çiftliklerinden dağa kaldırarak üç yüz altın lira fidyei necat aldıktan sonra bıraktıkları ve bunlardan başka bu defa dairei intihabiyesinden avdet eden Menteşe Mebusu Muhteremî Sadettin Beyefendiden mesmuatına göre de Telekli ve Ebecik karyelerinin dahi basıldığını anladım ve şu arz ettiğim silsilei cinayat yekdiğerini takiben tarihten bir buçuk mah mukaddemleri vukubulmuştur. Şu cinayeti mâruzanın şakii meşhur ve maktulen vefat eden

Sökeli Ali Efenin kayınbiraderi Kâmil Efe ve avenesiyle Dinarlı Koca Mustafa ve rüfakası taraflarından ika edildiği ve bunları şekâvette mahir, kurnaz bir şahsın idare etmekte olduğu söylenmektedir. İrtikâbedilen şu cinayet faillerinden hiçbirisinin derdest edilememesi Tavas kazası halkını cidden korkutmuş ve bu sebeple ziraat ve ticaret işleri yüzüstü kalmakta ve zaten yıpranmış olan halk ezilmektedir. Memlekette bu kadar mühim cinayet ika edilir ve failleri takip ve derdest edilmezse zavallı mâsum halkın hukukunu kim muhafaza ve himaye edecektir? Ve şu hal her halde memurini aidesiyle kuvvei zabitanın lâkaydane hareketlerinden ileri gelmekte ve bunu ise katiyen caiz göremediğimden şimdiye kadar bu şakiler haklarında ne gibi tedabir ittihaz edilmiştir ve derdest edilememeleri esbabı nedir ve bu şekâvetin kökü neden kesilmiyor? Bunun biletraf İera Vekilleri Heyeti Riyaseti Celilesinden sualini arz ve teklif eylerim.

7 Teşrinievvel 1338

Denizli Mebusu
Yusuf

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Denizli livasına tâbi Tavas kazası dâhilinde icrayı faaliyet eden eşkiyanın derdest edilememesi esbabına dair Denizli Mebusu Yusuf Bey tarafından verilen ve 7 . X . 1338 tarih ve Zabıt ve Kavanin Müdiriyyeti 1717/4719 numaralı tezkereî sâmilere merbutu olan takrirden bahsile Dahiliye Vekâletinin mütalâası istifsar kılınmıştı. Vekâleti Müşarünileyhadan cevaben mevрут 27 . XI . 1338 tarih ve Umum Jandarma Kumandanlığı şube 3 - 40344 numaralı tezkerede : Denizli livasında yukua gelen hâdisatı şekâvetkârane faillerinin yalnız mezkûr liva dâhilinde seyretmeyip sıkıştıkça Antalya, Burdur, Karahisar livaları dâhiline geçmeleri hasebiyle takip ve istisalleri müşkülâtı mucibolduğu ve mamafih ahiren bunların emri takipleri için mezkûr lâvalar jandarmasından tertibolunan kuvvetlerin umurî kumandasına Denizli livası Jandarma Kumandanının memur edildiği ve iera kılınan mesaii ciddiye neticesinde de en mühim çetelerden Gümüş Diş çetesinden reisleri de dâhil olduğu halde beş şakinin meyyiten istisâl kılındığı ve

diğerlerininin takibatına kemali ehemmiyetle devam edildiği ve kariben bu livalar dâhilindeki muhilli sükûnu ahvalin bertaraf edileceği bildirilmekle arzı keyfiyet eylerim efendim.

30 . 11 . 1338

Türkiye Büyük Millet
Meclisi İera Vekilleri
Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

2. — *Istanbul Mebusu Neşet Beyin, Tiflis'te şehidedilen Cemal Paşaya dair suali ve Hariciye Vekâleti Vekili Rauf Beyin tahriri cevabı*

Riyaseti Celileye

1. Geçende Tiflis'te şehidedilen merhum Cemal Paşanın kaatilleri hakkında ne yolda takibat iera edildiğinden ve failleri hakkında ne muamele yapıldığından malûmatı resmiye ve vazıha var mıdır, bu bapta bir teşebbüs vukubulmuş mudur?

2. Kahpe ellerle şahadetleri yekdiğerini takibede gelen ve takibedeceği de anlaşılın ricali İslâmiyenin hunupaki şahadetlerinin böyle mütemadiyen akıtılmasına karşı nerelerin, ne suretle nazarı dikkatleri celbedilmiştir?

Hariciye Vekâletinden sualini teklif ederim.

21 Ağustos 1338

Üsküdar
Neşet

B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

1. Tiflis'te şehidedilen merhum Cemal Paşanın kaatilleri şimdiye kadar derdest edilememiştir. Kaatillerin her halde derdesti ve mahiyeti cinayetin izharı için Tiflis Mümessilimiz Gürcü Hükümeti nezdinde teşebbüsâtı müessire icrasından hâli kalmamaktadır. Bu bapta kendisine talimatı lâzime de verilmiştir. (Çekalarca) iera edilmekte olan tahkikat netayici hakkında verilen resmî malûmata nazaran cinayetin öteden beri Hükümetçe tarassudedilmekte olan üç Ermeni tarafından ika edildiği kuvvetle zannedilmektedir. Şimdiye kadar Ermenistan'da beş yüz, Güreistan ve Kafkasya'nın sair mahallerinde iki bin Ermeni tevkif edilmiştir. Tahkikat devam etmektedir.

2. İtalya'daki suikasıt faillerinin derdest ve teeziyesi için İtalya Hükümeti ve Almanya'da vâkı suikasıtlar için de İtalya ve Rusya'daki Alman sefaret ve heyetleri nezdinde teşebbüsatta bulunulmuştur. Üsküdar Mebusu Neşet Bey tarafından

iradedilen suale karşı malûmatı anifenin iblâğını rica ederim efendim.

31 Ağustos 1338

Hariciye Vekâleti Vekili
Hüseyin Rauf

3. — *Muş Mebusu Abdülğani Beyin, Tecili takibat Kanununun sureti tatbikine dair sualine Adliye Vekili Rifat Beyin tahriri cevabı*

Riyaseti Celileye

Tecili takibat Kanunu hali şekavet ve firarda bulunanlara mahsus olduğuna nazaran aynı fiilden mevkuf eşhas hakkında ne yolda muamele edilmekte olduğunu, yani kanunu mezkûrun dairesi kabulü dâhilinde bulunan bir fiilden dolayı bâzı eşhas derdest ve tevkif edilmişken, diğer failerin hali firarda ve hali şekavette bulunmaları itibariyle kanunu mezkûr ahkâmından istifade edebildikleri halde aynı meseleden dolayı mevkuf bulunan eşhas hakkında - tatbikatta - bu istifadenin şâmil olup olmadığını Adliye Vekâleti Celilesinden sual eylerim.

26 Eylül 1338

Muş
Abdülğani

Muş Mebusu Abdülğani Bey tarafından mûta 26 Eylül 1338 tarihli sual tahririne cevaptır.

Tecili takibat hakkında 21 Kânunusani 1338 tarihli Kanunun birinci maddesinde tecili takibatın (Şakavet erbabından olup da şimdiye kadar istîman etmiş veyahut işbu kanunun tarihi ilânından itibaren bir mah zarfında istîman edecek kesana) şâmil bulunduğu musarrah ve işbu kanun adli olmaktan ziyade idari bir kanun olmasına binaen kanunun neşrine kadar istîman etmiş veya ilânından itibaren bir mah zarfında dehalet eylemiş olan erbabı şekavetin isimleri mahallî müddeiumumileri ile idare memurları tarafından tesbit edilerek Dahiliye Vekâleti Celilesinden Heyeti Vekileye sevk edilmekte ve orada kanunun tarifi veçhile ittihazı karar buyurulduktan sonra Adliye Vekâletince, müttehaz Heyeti Vekile kararı dairesinde mevdu isimler üzerine ittihazı muamele olunmaktadır. Ruhu kanun; memleketin emin ve asayışı itibariyle vadii firarda bulunan erbabı şekaveti salâhi hale dâvet etmekten ibaret ve ceraimi mezkûre erbabının şahıslarına munhasır bulunduğu musarrah bulunmasına nazaran ilânından evvel veya sonra istîman ederek müstefid olmuş olan

erbabı şekavetin hem fiilleri veya kendileriyle fer'an zimedhal olanları hariç kalmakta ve şimdiye kadar cereyan eden muamele de sarahatı kanuniyeye, ancak, vekâlet, kanunun tatbikatından husule gelen şu adaletsizliği nazara alarak Dahiliye Vekâleti Celilesiyle bilmuhabere Meclisi Âliye ayrıca bir teklifi kanunide bulunarak Adliye Encümenine tevdi buyurulmuş olduğunu arz eylerim efendim.

11 Teşrinisani 1338

Adliye Vekili
Rifat

4. — *Erzurum Mebusu Salih Efendinin, Anadolu'da serseriyane gezen Kiptiler hakkındaki sualine Dahiliye Vekili Ali Fethi Beyin tahriri cevabı*

Riyaseti Celileye

Kısmen İran'dan, kısmen Rumeli'den gelecek nüfusa kaydedilmemiş oldukları halde Anadolu'nun her tarafında bilââram geçtügüzâr eden ve ekseriya malîyetlerini hırsızlık ve dolandırıcılıkla temin eyliyen, bahusus gayrimişru harekât ve sekematlarıyla ehli kuramın ve sâf halkımızın ahlâkını ifsattan başka hiçbir işe yaramıyan Kiptilerin serseriyane geçtügüzârdan meni'leri Dahiliye Vekâletinin cümlei vazaifinden iken ve şu son aylarda Van tarikiyle İran'dan ve İstanbul tarikiyle Rumeli'den Anadolu'ya sokulmakta olan bu muzır anasır hakkında Dahiliye Vekili Bey ne gibi tedabir ittihaz buyurmuşlarsa lütfen Heyeti Umumiye'yi temvir buyursunlar.

16 Teşrinisani 1338

Erzurum Mebusu
Mehmed Salih

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Anadolu'da serseriyane bir surette dolayan Kiptiler hakkında Erzurum Mebusu Salih Efendi tarafından verilip Zabıt ve Kavanin Müdiriyesi ifadesiyle vâridolan 16 Teşrinisani 1338 tarihli 5510/2085 numaralı tezkere aliyeleriyle irsal buyurulan tahrir mütalâagüzârı âcizi oldu. Memleketin her bir yerinde teessüs ve temekkün etmiyerek serseriyane bir surette geçtügüzâr etmekte bulunan Kiptilerin sureti katiyede temini iskânları için bâzı usul ve tedabir ittihaz edilerek mukaddema tamimem tebligat iera edilmişti. Bunlar öteden beri hissi temekkün ve tavattun-

dan mahrum oldukları cihetle buldukları mahallerle bir alâkai kaviye tesis edemiyerek serazadeliği itiyadeylediklerinden ve bu saika ile iskân eyledikleri mevkiî bir müddet sonra terk ve tebdil edegeldikleri emsaliyle sabit olduğundan bu cihet sureti mahsusada nazarı itibara alınarak karakol bulunan ve Hükümetçe yakından takibi mümkün olan mahallerde ikame edilmek ve zaman zaman teftişe ve yoklamaya tâbi tutulmak gibi tedabiri mümkünenin ittihaiziyle temdinlerine ve aralarında bulunan ashabı sanayiden memleket için nâfi bir uzvu mesai teşkiline ve kendilerinin menafii medeniye ve fevaidi içtimaiyeden istifadelerine çalışarak, köylerde geçti gûzar ile halkı izar ve işgal ve suihareketleriyle halkın ahlâkını ifsadeylemelerine meydan verilmemesi bu kere de teyiden vilâyet ve livalara tebliğ edilmiştir efendim.

5 Rebiülâhir 1341 ve
25 Teşrinisani 1338
Dahiliye Vekili
Ali Fethi

5. — *Gazianteb Mebusu Yasin Beyin, Rumkale havalisinde icrayı şekavet eden Şeyh Müslimoğlu Abdülkadir hakkındaki sualine Dahiliye Vekili Ali Fethi Beyin tahriri cevabı*

Riyaseti Celileye

Rumkale'nin Baziki nahiyesinde mukim istiman edip de âhiren bermûtat icrayı şekavetle fukara köylülerin hayvanat ve sairelerinin nehbügarat etmekle de tevhini şekavet edemiyen Şeyh Müslimoğlu Abdülkadir ve rüfekasının bu kere de halkın arazilerini zapt ve istilâ ettikleri şikâyatı mütemadiye ve merbut muhaberati mütevaliyeden anlaşılmaktadır. Meşhur Hartovi'den başka olan bu Şeyh Müslimoğlu Abdülkadir ve rüfekası şekaveti hakkında ne gibi icraat yapıldığını Dahiliye Vekâletinden sual ederim efendim.

26 Teşrinievvel 1338
Gazianteb Mebusu
Yasin

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Rumkale havalisinde icrayı şekavet eden Şeyh Müslimoğlu Abdülkadir ile rüfekayı şekaveti hakkında ne gibi icraat yapıldığına dair Gazianteb Mebusu Yasin Bey tarafından verilip sureti

29 . 10 . 1338 tarih ve 1893/5066 numaralı tezkeresi Celilei Riyasetpenahileriyle irsal buyurulan sual takriri üzerine mahallinden istihsal olunan malûmat ve icra kılınan tetkikata nazaran Hartovi ve Baziki aşiretlerinin öteden beri yekdiğeri ile mücadele ve muhasamede buldukları ve müştekiyünaleyh Müslimoğlu Abdülkadir ve biraderlerinin vukuatı şekavetkâraneye cüretleri vâkı ise de takiplerine devam edilmekte olup şikâyatı vâkıanın bu iki aşiretin muhtelit arazilerinden dolayı beyinlerinde mevcut münazaattan mütevellidolduğu ve bunun men'i için mahallinde kuvvetli bir karakol tesis edildiği anlaşıl-makla arz olunur efendim.

Dahiliye Vekili
Ali Fethi

6. — *Dersim Mebusu Abdülkadir Tevfik Beyin, Mülâzimievvel Cengiz Efendi hakkında ne muamele yapıldığına dair sualine Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım Paşanın tahriri cevabı*

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Samimî dostumuz ve dindaşımız Azerbaycan'ın muhterem halkından olup 1331 senesinde Türkiye ordusuna dâhil olarak muhtelif harb sahnelerinde bir Türk İslâm gazisine lâyük celâdet ve şahamet gösteren ve mücadelâtı milliyemizin inikâsatı kutsiyesinden olmak üzere nihayet (Dumlupınar Muharebesinde sol bacağı kaybetmek suretiyle hakiki ve fiili vatanperverler arasına giren Mülâzimievvel Cengiz Efendinin hidematı ulviyesine mükâfatan terfii ve istikbalen terfihi mensubolduğu alay kumandanlığından Müdafaa-i Milliye Vekâleti celilesine işar olunduğu halde henüz muktazi muamelenin ifa buyurulmadığını ve kendisinin elyevm Cebeci'de tah-tı tedavide bulunduğunu mumaileyhin müracaatı şifahiyesinden anladım.

Omuzlarındaki zâbitlik, dizlerindeki gazilik alâmeti maddiyesine nazaran İstiklâl Harbinin diğer mücahitleri gibi şayanı hürmet âzasından bulunan bu Efendi hakkında Vekâleti Müşarî-nileyhaca ne muamele yapılmış olduğunun ve emsaline bahşedilen taltifatı kanuniyeden mumai-leyhin de nasibedar olup olmadığının sual buyurulmasını arz eylerim efendim.

Dersim Mebusu
Abdülhak Tevfik

T. B. M. M. İcra Vekilleri Heyeti
Riyaseti Celilesine

23 . 11 . 1338 tarih ve 2136/5660 numaralı
tezkereyi Celileleri cevabıdır :

Mülâzimievvel Cengiz Efendi (701 - 333) hak-
kında ne yapıldığına dair Dersim Mebusu Abdül-
hak Tevfik Bey tarafından verilen sual takriri
üzerine keyfiyet tetkik edildi. Mumaileyhin mu-
harebedeki hidematı fevkalâdesine binaen haiz ol-
duğu muharebe madalyasının fevkinde bir ma-
dalya ile taltifi teklif ve inha edilmiş olup der-
desti icra olduğu bittetikik anlaşılmış ve başka
suretle hakkında bir muamele sebk etmemiş ol-
duğu mâruzdur.

Müdafaai Milliye Vekili
Kâzım

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celile-
sine takdim kılındı.

3 Kânunuevvel 1338
İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

7. — *Cebelibereket Mebusu Faik Beyin, Trak-
ya'daki İslâm ahaliye karşı Rum çeteleri tarafın-
dan ika edilen mazalime dair sualine Hariciye
Vekili Yusuf Kemal Beyin tahrirî cevabı*

Riyaseti Celileye

17 ve 18 tarihli tebliği resmilerde Trakya'da
Adilhan, Mürselli, Olaman, Bulgur, Şadıllı, Ka-
vak köyleri ahalisinin düşman tarafından darp,
cerh, işkence ve mallarının yağma edildiği, ve Ko-
caçesme karyesinden on beşi mütecaviz erkeğin
bir semti meçhule sevk olunduğu, Keşan'dan son
posta olarak sevk olunan 140 kişiden yüzü müte-
cavizi Keşan'ın iki saat mesafesinde Korucu köy-
de şehid edildiği ve Keşan kazasına tâbi Tekoğ-
lu, Yerlikılıç, Karahisar, Tokar, Çalkma, Türk-
men, Boztepe, Akçaislâm köylerinin Rum çeteleri
tarafından defatle basılıp envai fecayi irtikâb-
edildiği ve köylülerin dağlara kaçtığı muharrer-
dir.

Düşman fırsat bulduğu takdirde, her türlü
mazalimi icrada tereddütetmiyeceği zaten malûm
olduğundan vukuundan evvel ve bilhassa Mudan-
ya müzakâratı esnasında, Trakya'daki kardeşleri-
mizin ırz, can ve mallarının temini mahfuziyeti
için, Düveli Mütelifenin müdahalei müessiresini
temin ve tedabiri saire ile bu cihet teyidedilmek
mümkün olduğundan Hükümetimizin gerek Mu-
danya müzakâratı esnasında ve gerek ondan son-

ra bu arzunun temini için ne gibi mesai şart etti-
ğinin ve bu mesainin neden dolayı müsmir olma-
dığının ve bilhassa bundan sonra ne yapılmak
düşünüldüğünün Hariciye Vekili Yusuf Kemal
Beyefendiden bugün şifahen sual edilmesini rica
eylerim.

21 Teşrinievvel1338

Cebelibereket Mebusu
Faik

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

22 . X . 1338 tarihli ve 1846/4970 numaralı
tezkereyi sâmileleriyle vâridolan Cebelibereket Me-
busu Faik Beyin takririne cevaptır :

Şarki ve Garbi - Trakya'daki Yunan mazalimi
hakkında Vekâleti âcizice 13 . X . 1338 tarihin-
den itibaren yapılan teşebbüsât berveçhi âti arz
olunur :

1. 13 . X . 1338 tarihinde Yunan ordusunun
Trakya'yı hini tahliyesinde ahali Müslimenin ve-
saiti nakliyesini gasıp ve Meriç'in ötesine naklet-
mesi ve ahalinin ve bilhassa mültezimlerin yedin-
deki zahairi nakle teşebbüs etmesi ihtimaline kar-
şı teşebbüsâtı lâzime icrası Paris Mümessilligine,
Hâmid Beye yazılmış, ve Refet Paşaya malûmat
verilmiştir. Aynı mesele hakkında 19 . X . 1338
tarihinde tekiden Hâmid Beye tebligat yapılmış-
tır. Vâridolan cevapta 18 . X . 1338 tarihinde İs-
tanbul'daki Fevkalâde Komiserlere nota verildiği
bildirilmektedir.

2. 15 Teşrinievvelde Şarki ve Garbi - Trak-
ya'da, İskeçe ve Gümülçine'de Yunanlılar tara-
fından ika edilen mazalim ve fecayii protesto
edilmesi Hâmid Beye bildirilmiştir.

3. 16 Teşrinievvel tarihiyle Roma Mümessil-
liğinden vâridolan telgrafnamede, Girid Müslü-
manlarıyla Makedonya Müslümanlarından hayat-
larının Rumlardan kurtarılması hakkında aldığı
şedit telgrafnameler üzerine İtalya Hükümetine
şeditülmeal bir nota verdiği ve Girid'e bir sefinci
harbiye gönderileceği ve Yunanistan nezdinde
ciddi teşebbüsatta bulunulacağı va'dini aldığı bil-
dirilmektedir.

4. 17 Teşrinievvelde Hâmid Beyden vârid-
olan bir telgrafnamede 19 Teşrinievvelde, verdiği
müstacel bir nota üzerine Fransızların o gün
Edirne'ye bir tabur asker gönderdikleri bildiril-
mektedir.

5. 19 Teşrinievvelde eski Yunanistan'da Gi-
rid ve adalarda sâkin İslâmların işe ve nakilleri

hususunda oralarda bulunan Fransız konsolosları hilâl ve salibiahmerlerle Amerika muavenet heyetlerine müracaat edilmesi Hâmid Bey'e tebliğ edilmiştir.

6. 19 Teşrinievvelde Midilli adasındaki ahali İslâmiyenin tazyikat ve mazalime mâruz kaldıklarından dolayı lâzımgelen teşebbüsâtı müessirede bulunulması Hâmid Bey'e yazılmıştır.

7. 21 Teşrinievvel tarihinde vekâletçe Şarki ve Garbi - Trakya'daki Yunan mazaliminden bahsile buna bir nihayet verilmesi hakkında Fransızca kaleme alınan protesto notası Hâmid Bey vasıtasıyla Düveli Mütelifiye ve bitaraf hükûmata keşide edilmiştir.

8. — 22. 10. 1338 tarihinde Şarki - Trakya'da Adilhan, Şarköyü'ne tâbi İshaklı, Bulgur, Orhan, Urşaviloca köyleri ahali İslâmiyesinin berayı imha öteye beriye sevk edildikleri istihbar edildiğinden bahsile protesto ve Düveli Mütelifenin nazarı dikkatlerinin cellbedilmesi Hâmid Bey'e bildirilmiştir

9. — 13. 10. 1338 de Yunan mazalimine mâni olmak üzere Şarki - Trakya'ya gönderilen Mütelifin heyetlerinin adedlerinin tesbiti ve bunlara Türk âza terfiki için Refet Paşa ile bilistişare Düveli Mütelifiye nezdinde teşebbüsâtı bulunulması Hâmid Bey'e yazılmıştır efendim.

Hariciye Vekili
Yusuf Kemal

8. — *Sinob Mebusu Şevket Beyin, İmalâtı Harbiye Heyetinin taltif ve ikdarı hakkındaki sualine Müdafai Milliye Vekâleti Vekili Feyzi Paşanın tahriri cevabı*

Riyaseti Celileye

Yâr ve ağayarı nazarı tahsinini celbeden ve Sakarya Muharebesini tetviceyliyen Türkiye

Büyük Millet Meclisi ordusunun maddi hadimi bulunan İmalâtı Harbiye Heyetinin terfi ve taltifinden ibaret olan emri ikdar ve terfihleri için Müdafai Milliye Vekâletinin ne düşündüğünü ve bunların taltifi ne suretle kabil olacağını Vekâleti Müşarünillayhadan sual eyeriz.

Sinob
Mehmed Şevket

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

14. 9. 1338 tarihli ve 1530/4002 numaralı tezkerei Celileleri cevabıdır :

Muvaffakiyetle tetevvüceden İstiklâl muharebatından ordunun muhtacolduğu mevaddı nâriye ve eslihai harbiyenin imal ve ihzarında hidematı mezkûreleri sebk eden fabrikalar müstahdeminden hidematı fevkalâdeleri mesbuk olanların kademlerine bakılmaksızın fevkalâdeden terfileri icra kılındığı gibi İmalâtı Harbiye zâbitanının kıtadaki zâbitan misillû terfileri icra edilmiştir. Bundan başka memurini mumailayhimin ikdar ve terfihlerinin temini alelûmum fabrikalarda müstahdem sanatkâr efrada yevmiye itası ve sivil amelenin meccanen tedavileri ve hasta buldukları müddetçe nısıf yevmiye itası ve sivil ustaların hasbelicap bir mahalle izamlarında kendilerine esnafatı askeriye müsillû hareirah itası hakkında İmalâtı Harbiye Müdiriyyeti Umumiyesince tanzim edilen, Riyaseti Celilelerine takdim olunarak Heyeti Umumiyeye havale buyurulmuş olan, numaraları merbut, dört kıta kanun lâyihasının bir an evvel iktisabı kanuniyet eylemesine vabeste bulunduğunu arz ederim efendim.

Müdafai Milliye
Vekâleti Vekili
Fevzi

3 milyon liralık Avans Kanununa verilen reylerin neticesi

(Kabul edenler)

Mehmed Şevket B. (Sinob), Ahmed B. (Yozgad), Ragıb B. (Gazianteb), Lûtfi B. (Malatya), Mustafa B. (Dersim), Abdülhak Tevfik B. (Dersim), Sadeddin B. (Menteşe), Derviş B. (Mardin), Emin B. (Canik), İhsan B. (Cebelberek), Muhiddin B. (Elâziz), Ziya B. (Sivas), Pozan B. (Urfa), Yunus Nâdi B. (İzmir), Ömer Mümtaz B. (Ankara), Hüseyin Sâmî B. (Eskişehir), Said B. (Kângırı), Ali Fethi B. (İstanbul), İzzet B. (Tokad), Kâzım Pş. (Karesi), Gazi Mustafa Kemal Pş. (Ankara), Hüseyin Hüsnü Ef. (İsparta), Seyfi Ef. (Kütahya), Haydar Lûtfi B. (İçel), Ali Şükrü B. (Trabzon), Mahmud Said B. (Muş), Ali Saib B. (Urfa), Hacı Ahmed Hamdi Ef. (Muş), Sadık B. (Kırşehir), Memduh B. (Karahisarı Şarki), Bahri B. (Yozgad), Mahmud B. (Ergani), Hacı İlyas Sâmî Ef. (Muş), Dr. Suad B. (Kastamonu), İbrahim Süreyya B. (Saruhan), Osman Kadri B. (Muş), Arif B. (Bitlis), Hüseyin Rauf B. (Sivas), Halil B. (Ertuğrul), Salih Ef. (Siird), Dr. Adnan B. (İstanbul), Ömer Lûtfi B. (Karahisarı Sahib), Cevad B. (Bolu), Sıdkı B. (Malatya), Ali Vefa B. (Antalya), Mustafa Fehmi Ef. (Bursa), Tahsin B. (Maras), Hamdi B. (Gene), Reşad B. (Saruhan), Abdülğani B. (Siverek), Rıza Vamık B. (Sinob), Hamdi Ef. (Diyarbakir), Rifat Ef. (Konya), Naci B. (Elâziz), Celâl B. (Gene), İsmail B. (Erzurum), Ali Rıza B. (İstanbul), İsmet B. (Çorum), Celâl Nuri B. (Gelibolu), Midhat B. (Mardin), Resul B. (Bitlis), Hacı Feyzi B. (Elâziz), Kâzım Karabekir Pş. (Edirne), Rüstem B. (Oltu), Salih Ef. (Erzurum), Cavid B. (Kars), Rasih Ef. (Antalya), Salâhaddin B. (Mersin), Sükrü B. (Canik), Mehmed Âkif B. (Burdur), Hafız Mehmed B. (Trabzon), Divab Ağa (Dersim), Hüseyin B. (Elâziz), Arif B. (İstanbul), Tev-

fik B. (Erzincan), Necib B. (Mardin), Hafız İbrahim Ef. (İsparta), Nusrat Ef. (Erzurum), Dr. Abidin B. (Lâzistan), Esad Ef. (Aydın), Şevki B. (İçel), Hacı Âtîf Ef. (Ankara), Haşim B. (Çorum), Osman B. (Lâzistan), Numan Usta (İstanbul), Hamdi B. (Canik), Refik Şevket B. (Saruhan), Necmeddin B. (Siird), Ali Rıza B. (Kars), Ali Vâsif B. (Gene), Hamdullah Subhi B. (Antalya), Hafız Hamdi B. (Biga), Ali B. (Karahisarı Sahib), Mazhar Müfid B. (Hakkâri), Avni B. (Saruhan), Mustafa Hilmi Ef. (Niğde), Hasan Ef. (Denizli), Hacı Ali Sabri Ef. (İçel), Fevzi Ef. (Batum), Necati Ef. (Lâzistan), Tahsin B. (Aydın), Edhem B. (Menteşe), Süleyman Necati B. (Erzurum), Mehmed B. (Gümüşane), Hacı Mehmed Ef. (Bayezid), Tahir Ef. (Kângırı), Ali Fuad Pş. (Ankara), Hasan Fehmi B. (Gümüşane), Hüseyin Hüsnü Ef. (İstanbul), Abdullah Ef. (Bolu), Âlim Ef. (Kayseri), Rüşdü B. (Maras), Ali Cenani B. (Gazianteb), Fahreddin B. (Kars), Sevîh Fikri Ef. (Gene), Mustafa B. (Kozan), Zamir B. (Adana), Yahya Galib B. (Kırşehir), Hulûsi Ef. (Kastamonu), Mustafa Vasfi B. (Tokad), Mehmed B. (Biga), Mustafa B. (Karahisarı Şarki), İbrahim B. (Mardin), Tunalı Hilmi B. (Bolu), Mehmed Sırrı B. (Siverek), Operatör Emin B. (Bursa), Ahmed Nureddin B. (Batum), Fikri Faik B. (Gene), Hüseyin Avni B. (Erzurum), Sabri B. (Kastamonu), Sıddık B. (Çorum), Ragıb B. (Kütahya), Cevdet B. (Kütahya), Hacı Nuri B. (Siird), Haydar B. (Van), Dr. Refik B. (Bayezid), Feyzi B. (Diyarbakir), Ali Sırrı Ef. (Karahisarı Şarki), Şükrü B. (İstanbul), Mustafa B. (Gümüşane), Bekir Sıdkı B. (Siverek), Nüzhet B. (Ergani), Nuri B. (Bolu).

(Reddedenler)

Hakkı Hâmi B. (Sinob), Abdullah Ef. (Sinob), Şükrü B. (Bolu), Nebil Ef. (Karahisarı

Sahib), İsmail Şükrü Ef. (Karahisarı Sahib).

(Müstenkifler)

Yasin B. (Gazianteb), Hacı Şükrü B. (Diyarbakir), Vâsif B. (Sivas), Osman Fevzi Ef.

(Erzincan), Hacı Tahir Ef. (İsparta).

İçtimaî âti ruznamesi

1. — Zaptı sabık hulâsası

2. — Evrakı vâride.

Evkaf Vekâletinin hidematı umumiyesi için avans itasına dair Heyeti Vekileden mevрут lâyhahai kanuniye

İkinci Kolordu mütaahhidi sabıkı Hacı Mehmed Efendinin ordu teslimatına mukabil olan senedinin ziyat dolayısıyla tanzim olunacak nüshai saniyesi hakkında bir karar ittihazı lüzumunun Heyeti Umumiyeye arzı takarrür ettiğine dair İcra Vekilleri Riyaseti tezkeresi

Hiyaneti vataniyeden maznun Yusuf Hüsnü Efendi, Hasan Çavuş Mehmed ve Halil haklarında Adliye Vekâletinden mevрут dört kıta evrakı hükmiye

Harbî Umumi müsebbiplerinin ve ahaliyi aç bırakanların muhakemeleri için Meclis âzasından bir Divanı Âli vücuda getirilmesine dair Çorum Mebusu Dursun ve Kütahya Mebusu Besim Atalay Beylerin teklifi kanunisi

Saruhan Mebusu Avni Beyin, İntihabı Mebusan Kanununa müzeyyel teklifi kanunisi

Gayrimüslim anasır hakkında Saruhan Mebusu Avni Beyin Dahiliye, Maliye, İktisat ve Sıhhiye Vekâletlerinden temenni takrirı

İstiklâl mahkemesince mahkûm ve aftan istifade etmiyenler tarafından Meclise vâki olan müracaatlerin, Adliye Vekâletine re'sen tebliği

hususunun usul ittihazına dair Yasin Beyin takrirı

Mebusanın mebuslukta buldukları müddetin tekaüt ve mazuliyet için müddeti kanuniyeye mahsubu hakkındaki 14 Şubat 1332 tarihli Kanunun ikinci ve 5 nci maddelerinin tadiline dair Çorum Mebusu Ferid Beyin teklifi kanunisi

Saruhan Mebusu Refik Şevket Beyin, Memurin Muhakemat Heyet ve Encümeni Kanununun lâğvına dair teklifi kanunisi

Saruhan Mebusu Refik Şevket Beyin, Emvali metrukenin sureti idaresine dair teklifi kanunisi

Mazbatalar

İktisat Vekâleti bütçesine on bin lira tahsisatı munzamme itasına dair lâyhahai kanuniye hakkında Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası

İntihabat

Reisisani intihabı

Divan kâtibi intihabı

Memurin Muhakemat Tetkik Heyeti ile Encümeni intihabı

Müzakere edilecek mevad

Nevahi Kanunu

Nafia Vekâletinden istizah

Haysiyet meselesi